

DELAVSKA ENOTNOST

GLASILO ENOTNIH STROKOVNIH ZVEZ DELAVCEV IN NAMEŠČENCEV SLOVENIJE

Leto I., št. 8

Izhaja vsako soboto

Ljubljana, 7. julija 1945

Cena Din 1.—

Maršal Tito na kongresu Enotnih strokovnih zvez delavcev in nameščencev Srbije:

Širite bratstvo delavcev in kmetov!

Delavec s kmetom mora biti enotna stena iz enega kosa, ki bo branila vse pridobitve in dala vse od sebe, da postavi ono, kar je porušeno

*Tovariši, odposlanci delavskih in nameščenskih strokovnih zvez Srbije!

Pozdravljam vas, pozdravljam vas kot vaš nekdanji tovariš iz tovarni, kot nekdanji tovariš iz strokovnega gibanja in kot maršal Jugoslavije. Nisem prišel semkaj samo zato, ker sem izšel iz vaše srede, temveč sem prišel semkaj zato, ker stojim na čelu države kot predsednik zvezne vlade demokratske federativne Jugoslavije. Mislim, da je moja dolžnost, prav kot kot predsednik, da pridem na kongres onih, ki predstavljajo enega izmed tistih dveh najvažnejših stebrov, na katerih počiva država, a to so delavci in kmetje, to je, da pridem na kongres delavskega razreda kot enega izmed najvažnejših činiteljev pri izgraditvi naše države, na katerem more počivati sočlna država.

Hotel sem vas samo pozdraviti, vendar pa bom izpregovoril nekaj besed o tem, ka-

ko gledam na vaše dolžnosti. Navedel pa vam bom tudi našo dolžnost do delavskega razreda, to je dolžnost države, in vaše dolžnosti do države. Odnosaj delavca do države je danes popolnoma drugače, kakor je bil do te vojne, kakor je bil do osvoboditve naše dežele. Nekoč ste morali vi, oziroma mi, jaz skupaj z vami, kadar smo imeli konference in kongrese, dobro poziti, kaj bo kdo rekel, ker je tukaj nekje sedela policija in v sredi različni detektiv, ki so spremljali vsako besedo, kaj bo kdo povedal. Ni se smela slišati nobena kritika obstoječega položaja, to je režima in raznih zločinov.

Prepričan sem, da danes tukaj ni nobene ovire, ne bi hotel tega videti — da poveste vse tisto, kar vam leži na srcu, pa najsi bo to komu všeč, ali ne, tembolj, ako je to upravičeno.

Delavski razred ima možnost, da uresniči vse svoje težnje

Delavski razred ima danes državo, ki mu daje vso možnost vsestranskega razvoja, ki mu daje možnost, da si zagotovi življenje dostojno človeka, ne samo kot delavca, ampak tudi kot človeka, ki se bo mogel vsestransko, kulturno in politično razviti. To je država federativna demokratska Jugoslavija, ki je stala mnogo žrtve ter je mnogo tovarišev iz naših vrst padlo na bojnih poljih za novo federativno Jugoslavijo. Toľkto boj je vaša dolžnost, da splošno njihovo spomin, ohranite te pridobitve, za katere so oni padli.

Maršal je, kar se ni popolnoma urejeno in še mnogo časa bo treba, da se vse uredi. V prvi vrsti se moram tukaj zahvaliti za potrpečljivost in potrvalnost, katero je pokazal delavski razred Srbije in drugih naših federalnih enot od začetka, odkar so bila osvobodena posamezni ozemlja in odkar je osvobodena vsa Jugoslavija. Moram izraziti svojo hvaležnost, ker sem videl, da se delavski razred zaveda vseh težav, katere srečujejo pri izgraditvi naše nove demokratske federativne Jugoslavije. Koľkto je bilo tovarni in podjetij, koľkto je bilo delavcev, ki so mesece in mesece ostajali brez plač! Ni se naša možnost, včasih pa se tudi niso dovolj brigali, da jih vprašajo, od česa živijo in da se jim pravčasno pomaga. Kljub temu niso mirnili, niso stavkali, ampak so potrpečljivo čakali, da se vse uredi. Nekaj se je uredilo, nekaj pa se bo uredilo. Tisto, kar se ni uredilo, je v prvi vrsti vaša naloga, naloga strokovnega gibanja, da poprime tam, kjer je treba, da bi se to čimprej uredilo in da bodo delavci, ki delajo, imeli vse, kar potrebujejo za življenje, da bi mogli delati.

Jasno je, da ima država mnogo dolžnosti do delavskega razreda in da jih bo izpolnjevala po obstoječih možnostih. Ne obljubljam zlatih gor, ker vidim, kakšna je naša država, kakor je razrušena in česa vsota ji je treba, da bi se dvignila. Ne ob-

ljubljam zlatih gor, ampak nasprotno vas še plašim, da boste morali še mnogo žrtvovati, da boste našo deželo zgradili. Izgraditi našo deželo, pomeni izgraditi pogoje za boljše in srečnejše bodočnost delavskega razreda, njegovih otrok in bodočih rodov. Delavski razred v Jugoslaviji, ki se je nad 20 let bojeval za svoj boljši obstoj, se je bojeval za svoje najosnovnejše pravice, to je, da svobodno govori, da izraža svoje misli, svoje zahteve in težnje. Ta delavski razred je doživel danes to možnost, da uresniči vse svoje težnje. Uresničili jih bomo skupaj, uresničili jih bomo tekom izgraditve naše države. Šlo bo počasneje, toda dosegli bomo svoj cilj. Vem, da je delavski razred dovolj zavezan, da upošteva vse činitelje, ki preprečujejo, da bi se to hitro izvršilo.

Naš najmočnejši zaveznik — kmečki stan

Imamo tudi svojega najmočnejšega zaveznika, kmečki stan. Njemu nismo še ničesar dali. Povedati vam moram kot zastopnikom delavcev, da kmetje niso še ničesar dobili, toda da jemljemo od njih za prehrano naše vojske, preveč talor ali niste ničesar dobili vi, ki delate dan in noč, da bi obuli in oblekli našo vojsko, izdelali vojni material, vzpostavili naš promet in izdelali druge predmete, ki so potrebni za golo življenje našega prebivalstva. Mi smo dolžni prav tako pomagati kmetom. A ako drugi naj pomagajo kmetom kakor delavski razred. Kmetom moramo dati obutev, obleko in pluge, vse kar potrebujejo za obdelovanje svojih polj, za zgraditev hiš itd. To je vaša naloga, to bo vaša doprinos, kmetje pa bodo dali to, kar je delavcem potrebno za življenje: kruh, živino in vse drugo.

Iz tega izhaja, da sta to dva najvažnejša činitelja, ki se morata ne samo medsebojno podpirati, temveč ki stupač dajeta največ, da bi se država izgradila.

Vsakdo, ki vnaša zmedo v vrste delavskega razreda, je naš sovražnik!

So danes tudi nestrupni ljudje, toda to niso zavedni ljudje in niso pravi zastopniki delavskega razreda. To so še oni ostanki predvojnih režimov, oni zapeljani ljudje, ki hočejo vnesti zmedo v vrste delavskega razreda.

Prosim vas, tovariši, bodite pazljivi, ker je vsakdo, ki vnaša zmedo v vrste delavskega razreda, naš sovražnik. On ni samo sovražnik države kot države, ker brez delavskega razreda in kmečkega stanu demokratska federativna Jugoslavija ne more obstojati. Boj proti taki državi, kakršna je demokratska federativna Jugoslavija, je tudi boj proti delavskemu razredu in kmečkemu stanu. Izganjajte take ljudi iz svojih vrst, če bi se pojavili. Mi nismo nasprotniki onih osnovnih pravic delavskega razreda, to je pravic stavk, pravic sklepanja nekih

govornih pogodb z delodajalcem. Nasprotno, to je bilo nekoč napisano na naši zastavi in mi še nadalje to priznavamo. Obstojata dva sektorja: državni in zasebni. Ne moremo popolnoma zavarovati delavski razred na zasebnem sektorju. Delavci morajo imeti v svojih rokah sredstva, da bi se borili proti brezvestnemu izkoriščanju, da dobijo nagrado, ki jo zaslužijo za svoje delo. Na državnem sektorju se to ne dogaja. Ni mogoče, da ne bi mogla država rešiti vseh sporov in sprejeti pogojev, katere delavci upravičeno postavljajo. To je potrebno zaradi tega, da ne bi zastala izgraditev naše države. Na ta dva sektorja gledam torej različno, čeprav smatram tudi zasebni sektor za važen pri izgraditvi države in v gospodarskem življenju.

Prav zaradi tega, ker so ljudje, ki niso s srcem in z razumom na naši strani. Oni so s tem na nasprotni strani, na naši strani pa so samo z želodcem. Prav tako je v podjetjih, toda vi imate možnost, da nadzirate svojo upravo bolj kakor moremo mi nadzorovati svoje organe. Pri nas je mo-

goče napraviti marsikakšne nepravilnosti, predno se odkrijejo. Trudimo se, da to popravimo in da čimprej očistimo, kar ni, kakor bi moralo biti. Toda pri teh upravah, ki nam niso naklonjene, ni važno, ker vas ni nas ne ljubijo, važno je to, ker ne ljubijo današnje državo tako kakršna je, demokratsko federativno Jugoslavijo, ki obstoja kot največja nevarnost za take brezvestne izkoriščevalce.

Kakor je treba, da so delavci, ki krojijo in oni, ki šivajo, kakor morajo biti razni strokovnjaki pri svojih delih, tako je treba, da so v podjetju tudi uradniki. Prepričan sem se, da so uradniki — in še kako — potrebni v podjetju, toda treba je, da so taki, kakršni morajo biti. Potrebni so, kakor je potreben vsak drugi činitelj v proizvodnji in pri izgraditvi naše dežele. Gre za to, ali imamo dobro uradništvo in dobro ali slabo upravo. Na žalost še nismo dosegli stopnje, da bi imeli vse dobro uradništvo in vso dobro upravo. So dobri in slabi ljudje, toda naša stvar je, ali bodo oni v ogromni večini dobri. Z raznimi sredstvi bomo dosegli, da bodo boljši. Prvo in najvažnejše je, da se izboljša naša uprava in za tem, da razni nam nenaklonjeni ljudje občutijo, da je nekdo, ki more preprečiti njihove različne mahinacije, to je, da imajo delavci bistre in pazljive oči in da jih spremljajo. Važno je to, da občutijo, da ta država, ta oblast, vrhovna uprava ne bo trpela še naprej pri podrejenih stalno razne sabotaže, ampak da bodo podvzeti, in še kako ostri ukrepi nasproti tistim, ki rušijo naše napore za izgraditev naše države.

Nam bi se moglo prejši očitati, da smo predbori, kakor da bi nam mogli očitati, da smo strogi. Toda jaz vem, da ste prepričani, da smo predbori, ker gledate skozi one oči, kako bi moralo biti in kako ne bi smelo biti. Toda so tudi taki, ki nam vsak dan očitajo, da smo prestrogi, da bi morali popustiti in dati svobodo na široko, ne da imajo sestanke, temveč široko, da dela vsakdo, kar hoče. Ti ljudje nam torej očitajo, da smo prestrogi. Zanje je preveč zaprtih in strog kaznovanih. Ne vprašajo, zakaj je to potrebno in zakaj je kdo obsojen na smrt, temveč vprašajo, zakaj je tako obsojen.

So ljudje, ki nam na vsakem koraku podstavljajo palice pod kolesa, ne dovoljujejo nam, da gremo v smeri izgraditve naše države. Rečem vam: treba je biti širokogrudni, treba je odpustiti tistemu, ki je bil zapeljan, treba je omogočiti tistemu, ki je bil zapeljan, da se vključi v državni stroj, v splošni državni mehanizem, da še naprej dela na oseklu, na katerem je delal. To je potrebno. Nismo zamerljivi. Nismo kaznovali tistih, ki so nas pretepali. Nasprotno smo tiste, ki so nas pretepali in nas sodili, vzeli v svojo službo, samo če hočejo delati. Toda ne moremo odpustiti tistemu, ki danes ovira to državo, demokratsko federativno Jugoslavijo, za katero so dali življenje ne samo delavci, ampak tudi kmetje in poštena inteligencija, naši otroci, naša mladina, najboljši sinovi našega naroda in vsi sloji naše države, ki je sedaj proti taki Jugoslaviji. Námamo niti pravice, da bi odpustili. Take mora zadeti roka pravice. In če bodo v bodoče oni poskušali kajub temu, da jim nudimo možnost graditve, čimbolj bodo poskušali, tem strožji bodo naši ukrepi, tako strogi, da jih bo nekoga dne minula volja, ovrati izgraditev naše države, misliti o vzpostavitvi tistega, kar je bilo prej, dotedaj naša Jugoslavija ni doživela tako strašne katastrofe. Mi smo torej širokogrudni, moramo pa biti tudi stogi. Pozivam vas, da vidite v tem našem postopanju nujno potrebo v korist izgraditve naše države.

Hočemo, da bodo delavci in kmetje tesno povezani!

Vem, da se s polno vero opiramo na vas in da ste naša krepka opora ne samo pri izgraditvi države, ne samo v tovarnah pri proizvodnji potrebnih življenjskih sredstev temveč tudi pri ohranitvi naše oblasti. Pozivamo vas, zastopnike delavskega razreda Srbije, da boste tukaj v Srbiji vedno v prvih vrstah obrambe tistih pridobitev, za katere smo se borili in katero smo si priborili. Širite bratstvo delavcev in kmetov! Ne dopustite, da vas kdorkoli razdvaja. So ljudje, ki stalno hočejo razdvajati delavce od kmetov. So, in to jim je nekako v krvi zapisano, to jim je zapisano v njihovih strankarskih programih, na njihovih zastavah. Mi pa smo proti temu razdvajanju delavcev od kmetov. To ne rodi ničesar dobrega. To more biti samo v škodo enim in drugim. Mi smo za tako enotnost delavcev in kmetov, mi hočemo, da bodo delavci in

Naša ljudska demokracija je in bo temeljila na konstruktivni kritiki samega ljudstva. So ljudje med nami, ki se drzno trditi, da je vsak ukrep proti narodnim izdajalcem, proti izmečkom, ki so na strani okupatorja žarili in palili po naši domovini, da je vsak tak ukrep — nedemokratski ukrep. Mar je ne-demokratsko — boriti se proti sovražnikom demokracije?! In kakšna je naša demokracija, je naše ljudstvo že videlo in doživelo na lastnem terenu, ko smo na osvobojenem ozemlju izvajali volitve. Mi nismo stari jugoslovanski protiljudski režim, mi se ne bojimo ne tajnih, ne neposrednih volitev.

BORIS KIDRIČ

kmetje tesno zvezani roko v roki v taki državi, kakršna je danes.

Eno je bilo pred vojno, a drugo je danes. V tej državi mora biti delavec s kmetom enotna stena iz enega kosa, ki bo branila te pridobitve in dala vse od sebe, da vzpostavi ono, kar je porušeno. Tisti, ki pripovedujejo, da ni tako, nimajo prav. Nerazrušljiva zveza delavcev in kmetov je pogoj za ohranitev pridobitev narodno osvobodilnega boja. Vi ste vsi večinoma prišli z dežele. Kakšni so torej razlogi, da se delavci in kmetje razdvajajo v dva tabora? To more biti samo en tabor, enoten, za izgraditev te države; to je, da obstoji ena splošna fronta, da bi za vedno omogočila vzpostavitev tistega, kar je prineslo toľkto zla našemu narodu. Delavski razred ima svoje interese, toda ti interesi niso diametralno nasprotni interesom kmetov, temveč se krijejo.

Pozivam vas, da jim vi pomagate. Izdelujte več plugov, izdelujte vse tisto, kar je potrebno za široko ljudske potrebe, v prvi vrsti pa za potrebe našega kmečkega stanu. Pojdite v vašo. Ne dovolite, da se

zgradi zid med kmeti in vami. Ne mislite, da danes govorim nekaj drugega kakor leta 1927, ko sem bil strokovni tajnik. Razlika je bila v tem, da je bil kmečki stan večinoma orodje tistih, ki so tlačili delavski razred, danes pa je kmet steber nove federativne demokratske Jugoslavije. On je steber te države, kakor je to tudi delavstvo. Danes govorim tako in to ni demagogija. To je resničnost in drugače ne more biti.

Ne bom vam govoril o kakršnih političnih hvprašanjih. Prišel bo čas, da bom o tem govoril. Želim, da bi ta kongres, katerega danes tukaj prirejate, prinesel mnogo uspehov, da bi bil gibanja sila za še krepkejšo deło, da bi omogočil delavskemu razredu, da pritegne v svoje vrste vse delavce, kar danes ni izgovora, da se nekdo boji orožnikov. Organizirani delavski razred je še bolj sposoben, da izvrši svoje naloge, katere mu država postavlja. Na vas je, da nam sporočite svoje zahteve in mi jih bomo izpolnili, v kolikor bomo to mogli. Da bodo to izpolnili, o tem bodite prepričani.

Zivela enotnost delavcev in kmetov!
Zivela zveza delavcev in kmetov!

Naloge strokovnih organizacij pri volitvah v Narodno osvobodilne odbore

Enotne strokovne organizacije so sestavni del Osvobodilne fronte, to se pravi, sestavni del vsenarodnega političnega gibanja. Ker so strokovne organizacije množične organizacije, katere povezujejo ogromno večino delavcev, delovne inteligence, nameščencev in javnih uradnikov, pomeni, da so zelo pomemben del v tem političnem gibanju, pomeni, da igrajo, odnosno morajo igrati v Osvobodilni fronti zelo važno vlogo. Delavstvo se dobro zaveda, kako važno je politično sodelovanje vsakega poedince v ljudski skupnosti, kako nujna je politična aktivnost naših strokovnih organizacij. Tako živo sodelovanje v ljudskem političnem gibanju pomeni: biti in odločati tam, kjer se kroji naša usoda kjer se ustvarjajo pogoji našega življenja, kjer se konkretno oblikujejo tudi vprašanja plač delavcev in nameščencev, socialnega zavarovanja, eksistence; se odloča, kdaj in kako bomo premostili gospodarske težave, ki nam jih je prizadejal okupator in domači izdajalci in katere nam trenutno ne dopuščajo, da bi v polni meri zadovoljili svojim potrebam. Teh težav ne bomo odstranili samo z udarniškim delom v tovarnah, ustanovah in uradih, marveč tudi z udarniškim utrjevanjem naše demokratske oblasti, politične zavesti, ljudske enotnosti ter v odločnosti in nepopustljivosti proti vsem onim, ki spadajo pred sodišča vojnih zločincev ali pred sodišča narodne časti. Naš sovražnik ne miruje. Že poizkuša in bo poizkušal slabiti napore naše oblasti in s tem naše lastne napore. Pojavljaj se bo v različnih oblikah ter se skušal vrniti v organe naše oblasti in druge ustanove. Kaj pomeni, če ne bi bili budni proti tem nevarnostim, ni potrebno posebno poudarjati, posebno ne delavcem, ki se dobro zavedajo, kaj pomeni resnična ljudska oblast in socialna svoboda.

Stojimo neposredno pred volitvami v Narodno osvobodilne odbore. Te volitve bodo prva politična preizkušnja naših Enotnih strokovnih organizacij delavcev in nameščencev. Pokazale bodo njihovo politično zavest, pokazale bodo, da so osnovni steber ljudske enotnosti, pokazale pa bodo tudi svoje nepopustljivo stališče proti vsem onim, ki so grešili proti svojemu narodu in mu prizadejali gorje ali omadeževali narodno čast.

Kako bomo konkretno pristopili k tem nalogam? Do 15. t. m. morajo biti sestavljeni volilni imeniki. Tu se začne prvo deło naše volilne udeležbe. Znano nam je, da nimajo volilne pravice oni, katerim so odvzete držav-

ljanske pravice, ker so se madeževali s sodelovanjem z okupatorjem in ki so delali proti interesu svojega naroda. Zato je dolžnost Enotnih strokovnih organizacij, kot je dolžnost drugih množičnih organizacij Osvobodilne fronte, da bodo preprečile vpis teh ljudi v volilne spiske. Poskrbele bodo, da pridejo taki elementi pred sodišča in tam prejmejo pravično kazen. Ker so naša sodišča ljudska sodišča in sodojio vsakogar le na osnovi dokazov, zato je potrebno za take ljudi zbrati konkretne podatke o njihovi krivdi. na ta način bomo pravočasno izčistili vse one, ki nimajo moralne pravice, da bi enakopravno uživali sadove naše borbe.

Dolžnost strokovnih organizacij je tudi, da poskrbijo, da bodo v volilne spiske pravočasno in pravilno vpisani vsi oni, ki imajo državljanske pravice in kateri ne bi bili iz kakršnihkoli razlogov vpisani v volilne spiske.

Sestava volilnih spiskov ni samo formalna dolžnost volilnih komisij, marveč je tudi politična naloga množičnih organizacij Osvobodilne fronte, tako tudi Enotnih strokovnih organizacij. Spomnimo se nazaj v čase reakcionarne stare Jugoslavije, kakšni so bili volilni spiski, na katere ljudstvo ni moglo vplivati; ko so imeli volilno pravico mrtvici, dočim se je poštene in zavedne državljane črtalo iz spiskov. S čistimi volilnimi spiski bomo dosegli polovico zmage nad onimi, ki bi hoteli zlorabiti našo svobodo in demokracijo v škodo ljudstvu in v škodo demokracije same.

Drugo vprašanje, ki mora zanimati Enotne strokovne organizacije, je vprašanje kandidatur. Tu je potrebno poudariti troje:

1. Postavljanje kandidatnih list mora prevevati duh popolne enotnosti ljudskih množic. Na kandidatne liste naj pridejo res najboljši tovariši in tovarišice iz množičnih organizacij Osvobodilne fronte, to se pravi, da se morajo te organizacije medsebojno povezati ter izbrati za kandidate najboljše. Pošteni, predani tovariši in tovarišice, ki so zlasti sodelovali ves čas borbe in ki danes neutrudno delajo pri obnovi — to so ljudje, katerim brez skrbi lahko zapujemo mesta v organih ljudske oblasti.

2. Kandidatne liste naj bodo pravočasno stavljene volicem v razpravo, da oni na sestankih s konstruktivno kritiko presodijo in ocenijo vsestransko vrednost posameznih kandidatov. Gotovo je, da se bodo kljub zrelosti naših množic pojavili elementi, ki bi

(Nadaljevanje na drugi strani)

7. julij — dan narodne vstaje v Srbiji — je položil temelje naši zmagi

Bratje Srbi praznujejo danes prvič 7. julij kot svoj narodni praznik, kot spominski dan narodne vstaje. Ta dan pomeni z zgodovini srbskega naroda v resnici več kakor Vidov dan. Medtem ko je Vidov dan Srbe spominjal začetka sužnosti, pomeni zdaj 7. julij začetek najčastnejšega narodnega boja proti divjaškemu sovražniku, proti morilcu evropskih narodov, začetek boja proti najmočnejšemu nasilniku, ki si ni hotel podjarmiti samo Evrope, temveč ves svet. Srbski narod je vstal v dneh največjega obupa ter zmede.

Zdrnila ga je Komunistična stranka. V noči 2. julija 1941 je bil sestanek strankinih voditeljev kosmajskega in posavskega okraja; na tem sestanku je bilo sklenjeno, da ustanovijo štiri čete, vstaja bi se pa naj začela 7. julija. Osvobodilni boj se je v resnici začel tedaj. Mala vojska je začela napadati prometne zveze z glavnim namenom, da bi zbrala potrebna sredstva. Hkrati je bilo treba seveda pridobivati bore. Ljudstvo je takoj z navdušenjem začelo podpirati partizanske oddelke in ustvarjeni so bili pogoji za uspešno organizacijo. Bili so položeni temelji za zmago, čeprav je bila tedaj še zelo daleč in čeprav je boj trdal še nešteto žrtv ter strašnih naporov. Srbski narod so je zopet znašel, utrdila se je v njem vera v zmago pravice in svobode, v zmago teptanega ljudstva. Zato se 7. julij po pravici imenuje dan narodne vstaje, Srbski narodni praznik je svet tudi nam, saj je osvobodilni boj družil najtesnejše vse jugoslovanske narode, da so vse naše zmagne skupne in skupni so naši prazniki, kakor je bilo skupno naše trpljenje in je skupna posled naša bodočnost v novi Jugoslaviji.

Kako bomo reševali vprašanja, ki so najbolj pereča

Zamenjava denarja in z njo zvezane uredbe o delavsko nameščenih plačah in določitvi cen življenjskih potrebščinam so sprožile vrsto vprašanj, ki jih je treba rešiti.

Rešiti jih je treba tako, kakor se spodobi ljudstvu, ki si je izvojevalo svobodo odločanja v vseh javnih vprašanjih. Če smo bili prej v vlogi hlapca, ki je imel edino dolžnost, poslušati ukaze in jih izvrševati, tako smo prišli po zaslugi slavne zmagе narodno-osvobodilne borbe v položaj sogospodarjev, ki si sami režejo svoj vsakdanji kruh.

Narodno gospodarstvo ima svoje naravne zakone, ki jih ni mogoče izpreminjati. Eden teh zakonov je pravilo, da se ne more več potrošiti, kakor se je pridelalo. Tega seveda ne smemo jemati dobesedno. Pridelalek ni samo tisto, kar se pridelalo na polju, temveč tudi ono, kar se izdelalo v obrti in industriji, pa se zamenja zanje življenjske potrebščine. Če se držimo pravila, da je treba vse ono, kar hočemo potrošiti, prej prigrispariti, potem moramo priznati, da so za one tovarne, ki se ne obratujejo produktivno, zelo težki problemi pri izplačevanju mezd. Takih tovarn bo vedno manj, ker se s vsakim dnem množi dobava surovin in pogonskega goriva. Treba se je pa zavedati težav tega vprašanja vse dotlej, dokler tovarna ne prične s produktivnim obratovanjem.

Strokovna organizacija je zadnja, ki bi se ne zavedala, da delavec ali nameščenec brez zasluzka ne more živeti. Na drugi strani se tudi zaveda, da z odpuštom delavstva za čas, dokler niso izpolnjeni pogoji za produktivno obratovanje tovarne, zadeva ne bi bila dobro rešena ne za delavce, ki bi ne mogli dobiti kje drugega primernega zasluzka, ne za tovarno, ki bi lahko izgubila na ta način svoj kader delavstva, ki se ga ne more kar tako nadomestiti, ko bodo pogoji za obratovanje ustvarjeni.

Strokovne organizacije, ki bodo potem kolektivnih pogodb sodelovale pri uvrščanju delavstva v posamezne mezdne skupine, bodo morale v takih slučajih polskati razumna pota za najboljši izhod iz težkega stanja.

Lažja bo uvrstitve delavcev in nameščenec v primerne mezdne razrede tam, kjer je podjetje v produktivnem obratu. Toda tudi tu ne brez kalkulacijske računic. Cena izdelkov mora ostati znositelna in primerna drugim življenjskim potrebščinam. To je pa odvisno od množine in kakovosti produkcije. Tej mora biti prilagojena tudi plača posameznega delavca in nameščenca. (Glej članek Pavla Pavloviča v D. št. 7.)

Potem nastaja vprašanje cen tovarniških ali rudniških stanovanj, ki so bila doslej v marsikaterem kraju, vsaj za nekatere delavce in nameščenec, nekakša boniteta vsled njihove nizke najemnine. Uredbodajalec je pri določanju višine plač mislil na to, da morajo biti plače tako visoke, da si bo vsak delavec in nameščenec lahko stanovanje plačal po krajevno običajnih cenah. V vidu je imel pri tem dejstvo, da vsi delavci teh bonitet itak niso bili nikoli deležni, ker pač ni takih podjetij, ki bi imela za vse delavce lastna stanovanja. Tako se je vzgajal protekcionizem, ki ni utrjeval med delavci tovariškega duha, obenem pa je rušil načelo: za enako delo enako plačilo.

Isto je z raznimi deputati, ki so ustvarjali navidezne bonitete, v glavnem pa rušili načelo jasnega računa. Vprašanje trinajste plače in vseh takih navideznih olajšav je vprašanje kolektivnih pogodb in rentabilnega računa z ozirom na višino predpisanih plač in dosežene produkcije.

Pri reševanju vseh teh problemov, ki se bodo pojavili ob priliki sklepanja kolektivnih pogodb bo tudi vprašanje, kam se uvrste delovodje, mojstri in vsi tisti, ki so bodisi vsled višjega študija že pri vstopu v tovarno ali naknadnega študija, ali posebne pridonosti ali ročnosti ali kakih drugačnih odklik dosegli svojo namestitvev ali kasneje premeštev od ročnega delavca v nameščenjsko skupino.

Prej je bilo važno zanje zlasti dejstvo, da so prišli na ta način v pokojniško zavarovanje nameščenec, ki je bilo neprimerno boljše, kakor delavsko. Ta razlog bo sedaj odpadel, ker bo pokojniško zavarovanje izvedeno tudi za vse ročne delavce, seveda po višini vplačane premije.

Sodobna ocena dela in načina organizacije dela tudi ne more dovoliti, da se ustvarja med delavcem in mojstrom ali delovodjem tak nepremostljiv jezik, ki je reklamiral mojstra predvsem za podjetniško orodje. Sodobna delovna disciplina ne bo mogla obstojati iz takih sredstev, temveč bo obstojala — še boljše kakor dosedanja — iz

spoznanja potrebe po njej, ki jo bo vzgajala in vzdrževala delavsko-nameščenjska strokovna organizacija.

Iz navedenih razlogov bi ne bilo potrebno, da bi tvorili mojstri in delovodje posebno nameščenjsko skupino, v kolikor ne gre tu za višino plače, ki jo kvaliteta dela posameznih mojstrov in delovodij zasluži.

Na koncu je pa to zadeva kolektivne pogodbe, ki naj reši to vprašanje tako, kakor najboljše!

Ustni dogovor med kovinarsko podružnico v tovarni »Saturnus« in med vodstvom tovarne, ki je bil sklenjen začasno in še ni registriran pri odgovarjajoči strokovni inštanči, kaže, da se da še tako težka vprašanja rešiti, če se gleda nanje s sodobnega stališča. Ta tovarna ni v polnem produkcijskem obratu in nima večjega prometnega ali rezervnega kapitala, zato je bil sklenjen dogovor, da grede, dokler se stanje ne spremeni, vse kategorije delavcev in nameščenec v najnižjo skupino tako, da bodo dobili plače, predpisane za I. draginski razred po naslednjem ključu:

nekvalificirani delavci	Din 9.— na uro
polkvalificirani delavci	Din 11.— na uro
kvalificirani delavci	Din 12.50 na uro
nameščenjske skupine 3/1	Din 2.400 mesečno
mojstri, delovodje 3/II	Din 3.200 mesečno

Te plače, če jih vzporedimo k ceniku življenjskih potrebščin, ki je bil objavljen 5. t. m. in primerjamo k predvojnimi plačam in cenam, jih moramo priznati, da bodo pomagale vzdržati delavcem tega podjetja do boljših časov. Če pa pomislimo na štiriletna uničevanja v tej vojni, pa moramo reči, da smo se bali hujših posledic.

Najjasnejše in najveselejše pri vsem je pa dejstvo, da ljudje, ki jim je bila knjiga gospodarskih računov vedno zapra, razumejo gospodarske nujnosti. Zato tisti, ki čakajo za mejo na trenutek, ko se bo pokazalo, da ljudska vladavina ni kos v stanju obvladati gospodarskih nalog, ne bodo prišli na svoj račun, šlo bo brez njihovega blča!

France Svetek

Bela Krajina se prečija. Zasluje Bele Krajine med vojno za osvoboditev ne bodo nikdar pozabljene, zdaj pa se tudi moramo vsaj nekoliko odločiti Belokranjcem. Čeprav se v svoji siromnostni ne obračajo po pomoč. Deset dni po osvoboditvi, ko so bili zasilno popravljene mostovi, je prišlo v Bejo Krajino najprej s kamionom okrog 60.000 kg modre galice. V zadnjem času je bilo v Belo Krajino poslano tudi nekaj življenjskih potrebščin, in sicer okrog 90 tisoč kg pšenice, 900 kg masti, 15.000 kg soli itd. Zaradi suše letina ne bo najboljša, zlasti pridelek krmne bo slabši. Koruza si je pa po dežju opomogla. Vinogradi kažejo dobro in sadja bo nekaj.

(Nadaljevanje s prve strani.)

hoteli blati in s tem onemogočiti tudi najboljše naše tovariše. Na ta način bi hoteli pačiti ljudsko voljo in poizkušali preprečiti, da pridejo v organe ljudske oblasti naši dobri in predani tovariši. Proti takim elementom moramo udariti z vso brezobzirnostjo.

3. Računati moramo, da se bodo hoteli vrniti na kandidatne liste ljudje nečiste preteklosti, kateri se prav v tem razdobju naših uspehov kažejo sumljivo aktivni pri vrivanju v ospreje. Take je treba razkrinkati in omogočiti, da na sestankih volilci sami obračunajo z njimi. Članstvu strokovnih organizacij ne more biti in mu tudi ne sme biti vseeno, kdo naj bo izvoljen in kdo naj predstavlja organe naše ljudske oblasti. Zato morajo Enotne strokovne organizacije aktivno sodelovati pri postavljanju kandidatov.

V časih stare Jugoslavije so prihajali med nas ob času volitev protiljudski politiki in nam širokogrudno delili volilne obljube o zlatih gradovih, bolnicah, gnojnih jamah itd. Ko so bile volitve pri kraju, pa ni bilo o teh obljubah ne duha ne sluha. Osvobodilna fronta pa nam ni nikoli dala obljub, ki jih tudi ne bi izpolnila. Ona nam je dala ljudsko oblast in popolno svobodo, da si sami ustvarimo to, kar hočemo in kar si želimo. In kaj hočemo? Hočemo čimprej obnoviti porušeno domovino in s tem ustvariti splošno blagostanje delovnemu človeku. Mi pa vemo, da nam tega blago-

Delegati strokovnih zvez - tolmači delavskega mišljenja

Zaključene so konference delegatov podružnic ESZDN, ki jih je sklical glavni odbor zaradi organizacije zveznih tajništav. Kot prvi so dne 28. junija zborovali delegati Zveze železničarskih in prevoznih delavcev in nameščenec ter izvolili za zveznega tajnika tov. Antona Urbica iz Ljubljane. Naslednji dan je bilo zborovanje delegatov Zveze delavcev in nameščenec kovinarske industrije. Za tajnika je bil izvoljen tov. Andrej Pleš z Jesenic. Sledili sta konferenci delegatov Zvez tekstilne in lesne industrije ter je bil za tajnika obeh zvez izvoljen tov. Mavricij Bore iz Domžal. Za tajnika Zveze delavcev in nameščenec rudarske industrije je bil izvoljen tov. Josip Hegler iz Kočevja, tajništvi Zvez gradbene in kemične industrije pa bo vodil tov. Jože Kopitar iz Ljubljane.

Na dnevnem redu konferenc so bili politični in strokovni referati, diskusije ter poročila o delovanju podružnic in stanju obratov, v katerih so člani in članice zaposleni. Ta poročila so bila zelo zanimiva, važna pa zlasti zaradi tega, ker so razmotrivala naslednja vprašanja:

Odnos delavstva do države in oblasti

Poročila o delovanju podružnic strokovne organizacije dokazujejo, da prehaja slovensko delavstvo na celi črti od čustvenega do pravega dejanskega sodelovanja z ljudsko oblastjo. To je razumljivo, ker se je naše delavstvo v težkem osvobodilnem boju zavzelo za dva cilja: za svobodo naroda in za novo demokracijo ljudsko oblast. Ta dva cilja je imelo pred očmi predvsem zaradi težkih izkušenj v predaprilski Jugoslaviji, ko je reakcija od leta do leta bolj teptala vsem državljanke in socialne pravice. Ob zlomu Jugoslavije je delavstvo videlo, da se je predvojna jugoslovanska reakcija postavila na stran okupatorjev samo zaradi tega, da bi obdržala svojo moč. V enotnosti Osvobodilne borbe so bili tudi temelji enotnosti sedanjega strokovnega pokreta in delavstvo se zaveda, da ima njegov pokret v izgradnji države in ljudske oblasti najvažnejšo vlogo.

Poročila delegatov so naglašala, da je delavstvo v prvi vrsti zavzeto za dobro izgradnjo ljudske oblasti. Med diskusijami po političnih referatih so se delegati najbolj zanimali za delovanje Narodno-osvobodilnih odborov. Pri tem so izrazili tudi veliko skrb, da se ne bi v te odbore vrnili predstavniki in pomagači domače in tuje reakcije. Čiščenje v svojih vrstah in podjetjih opravijo delavci sami, skrbí jih pa, kako bodo tako čiščenje opravili drugi. Zaradi tega je za predstavnike delavskih organizacij posebno važno vprašanje, kako daleč sega vpliv delavske organizacije na političnem področju in če se lahko v Narodno-osvobodilnih odborih udeležujejo organizacije kot taka ali pa samo njeni člani.

Poudarek referentov, da predstavlja delavska organizacija svoje člane v enaki meri kot delovne moči in kot polnopravne državljane, je naletel na polno razumevanje in odobravanje, značilno pa je tudi to, da naši delavci po svojem čustvu in po spoznanjih v osvobodilni borbi izkazujejo vso čast in priznanje naši narodni vojski. Poročila o zborovanjih in drugih prireditvah navajajo s posebnim zadoščenjem sodelovanje predstavnikov vojske.

V splošnem se lahko reče, da v okviru strokovnih organizacij raste zanimanje in sodelovanje delavstva pri vseh narodno-osvobodilnih odborih in pri vsej ljudski oblasti. Tako se vse strokovne sposobnosti zlivajo v organe oblasti pri ureditvi našega javnega življenja.

stanja ne bo nihče podaril, marveč si ga bomo morali ustvariti z lastnimi silami, z nesebičnim in požrtvovalnim delom, z udarniškim delom, tu z utjevanjem ljudske enotnosti. Zato mi k volitvam ne bomo pristopili z obljubami o zlatih gradovih, marveč bomo upoštevali življensko stvarnost ter bomo postavili konkretni načrt dela v naših tovarnah, delavnicah in ustanovah. To je ključ k blagostanju, to je naš volilni program.

Podružnice Enotnih strokovnih organizacij naj zato napravijo načrt dela, načrt za koliko se bo v določenem času zboljšala in dvignila produkcija, napravijo naj načrt, kako izboljšati uradno poslovanje v uradih in ustanovah, napravijo naj načrt, kako odpraviti lenuharjenje, birokratizem in suhoparni uradniški odnos do dela. Na osnovi teh načrtov naj se uvede tekmovanje med tovarnami, ustanovami, med oddelki in med posameznimi delavci. To naj bo naš volilni program, to je naša življenska potreba.

Take so politične naloge Enotnih strokovnih organizacij v tem trenutku. Brez izvrševanja tega nalog si ne moremo domisljati, da so Enotne strokovne organizacije sestavni del Osvobodilne Fronte, si ne moremo misliti nadaljnjega utrjevanja dosedanjih pridobitev, ki nam jih je dala naša ljudska oblast v obliki svobodnih organizacij, urejenih in visokih mezd, enotnega socialnega zavarovanja in drugih velikih pravic, pravic delovnega ljudstva. Perko Vencelj.

Odnos do dela in podjetja

Iz izkušenj v nekdanji Jugoslaviji izhaja tudi pravilni odnos delavstva do dela in do podjetja. Delavstvo se zaveda, da dela zase in za svojo bodočnost ter da so delavske organizacije v veliki meri odgovorne za zdravo ljudsko silo, ki bo dvignila proizvodnjo ter čim preje omogočila uspešno obnovo domovine. V očeh našega delavstva so delomrznosti in saboterji na isti stopnji ko narodni izdajali.

Na vseh konferencah ni bilo niti enega poročila brez zamisli in brez poudarka udarniškega dela, mnoga poročila pa so izkazala v tem pogledu tudi velike, vsega posnemanja vredne uspehe. Delavec ljubi svoje delo in obrat postaja njegov dom, ki ga hoče urediti po svoji najboljši volji in z naporom vseh svojih sil. Pri tem pa kaže enako skrb in natančnost, kakor pri svojem političnem udeleževanju. Poznati hoče meje, do katerih sme uveljavljati načrte svojega delovanja. Delegati nekaterih podružnic so navajali primere, da se delavsko sodelovanje od voditeljev obratov zavrača, in od referentov so zahtevali pojasnila, kako naj svoje načrte in svoje sodelovanje uveljavijo. Kjer pa vodstvo podjetij upošteva delavske nasvete in načrte za zboljšanje obratovanja in zvišanje proizvodnje, se kaže velik napredek in delavci prihajajo z novimi načrti za doseganje večjih uspehov. Na vsako svojo pobudo, ki se je izkazala in uveljavila, so delavci zelo ponosni in ta ponos jih vodi do novih pobud in do stopnjevanja požrtvovalnega dela.

Eno podjetje — ena organizacija

Ker so delavci vsa leta v nekdanji Jugoslaviji stremeli po skupnosti in ker so videli, da je reakcija to skupnost in enotnost rušila predvsem zaradi tega, da bi delavstvu kratila socialne in državljanske pravice, so zdaj najvnetejši poborniki enotnega strokovnega pokreta. Delavci imajo polno razumevanje za sodelovanje z uradniki in drugimi nameščenimi v enotni strokovni organizaciji, dočim ni vselej in povsod tega razumevanja pri uradnikih in nameščenih.

Delavec vidi to razliko naziranja ter jo upravičuje s tem, da je nameščenec, ki nima smisla za vzajemnost z delavcem, še večji revež ko delavec. Pomanj-

kanje vzajemniškega duha in smisla sodelavca za posledico dolgoletnega razdora med delovnim ljudstvom ter za slabo vzgojo stare reakcije. Delavec je pripravljen storiti vse, da bi tudi nameščenici uvideli svoje lastne koristi v vzajemnosti z delavstvom in v enotni organizaciji. Delegati, ki so navajali primere nerazumevanja za eno podjetje in eno organizacijo, niso nikdar grajali ali celo napadali nameščenec, ki nimajo tega razumevanja, temveč so zahtevali samo nasvete, kako naj nezavedne spravijo na pravo pot.

Tudi v borbi proti reakciji in šovinizmu

stremijo delavci po največji vzajemnosti, ker se zavedajo, da so zmagovite vedno le združene moči in ker vedo, da ogroža reakcija skupne interese. Za politične referate so kazali delegati izredno zanimanje in so se posebno živo zanimali za odnose s sosednimi državami ter za delavske pokrete po širnem svetu.

Tudi naši delavci so spoznali, da sta na svetu dva tabora: v enem svobodoljubna ljudstva, v drugem pa zarotniki proti svobodi in ljudskim pravicam. Pokrete in napore svobodoljubnih množic spremlja naše delavstvo z občutki, ki jih ima za svoj pokret, svetovno reakcijo pa meri in presoja z merilom, ki ga ima za reakcijo v svoji domovini. Iz tega vidika presoja delavstvo tudi vrednost moralnega kapitala, ki so si ga jugoslovanski narodi priborili v tujem svetu in ki ne gre v račun domači in tuji reakciji. Ker se mora proti reakciji delavstvo po vsem svetu tako in še bolj boriti, kakor se je borilo pri nas, je našemu delavstvu tudi razumljivo, da je borba proti reakciji skupna zadeva vseh svobodoljubnih ljudstev. V tej borbeni skupnosti pa ni mesta za šovinizem, ki ga zavedno delavstvo odklanja in pobija z vso odločnostjo. Ta odpor proti šovinizmu je bil dobro izražen na konferenci železničarjev, ko je delegat iz Postojne opozoril na dolžnost vzajemnosti z italijanskim delavstvom, ki nas je podpiralo v osvobodilni borbi.

Tako so bile konference delegatov podružnic strokovnih zvez preplečevala, potrdilo besed maršala Tita, da je delavstvo najmočnejši steber nove Jugoslavije.

Kongres balkanske mladine

Na prvem kongresu protifašistične mladine balkanskih narodov v Beogradu se bodo utrdile mednarodne vezi ter poglobilo sodelovanje za trajni mir

Jutri, 8. julija, se začne v Beogradu prvi kongres protifašistične mladine balkanskih narodov. Prvič ob tej priliki se sestaja mladina vseh balkanskih narodov iz tako plemenitega namena in v izredno pomembnem zgodovinskem času — po zaključku najstrašnejše svetovne vojne in ob zmagi nad fašizmom. Mladina balkanskih narodov je prispevala toliko za zmago in vstajenje zaslužnih svobodoljubnih narodov, da njenih zaslug in žrtv ni mogoče preceniti. Prav zato je pa tudi poklicana, da zdaj napravi nekakšen obračun osvobodilnega boja, še bolj pa, da si napravi jasen in podroben načrt za svoje nadaljnje sodelovanje v zaščito pridobitve osvoboditve, v obrambo s krvjo plačane svobode.

Veliki osvobodilni boj protifašistične mladine je združil mladino balkanskih narodov v tako trdno povezano enoto, da je že v tem jamstvo mednarodnega sodelovanja med njo, ne le v prihodnosti, temveč že v sedanjosti, pa tudi ne le med njo samo, temveč v splošnem med balkanskimi narodi. Prav zaradi tega ima prvi kongres balkanske protifašistične mladine največji pomen, saj je prava manifestacija za mednarodno sodelovanje na Balkanu in za trajni mir. Hkrati je pa tudi manifestacija za zmago tistih plemenitih načel, ki so združevale svobodoljubne narode med vojno; prav ta načela so nas vodila do zmag nad fašizmom in voditi nas morajo tudi v utrjevanju miru.

Da je kongres prirejen v Beogradu, je nedvomno lepo priznanje novi Jugoslaviji, ki je bila vodnica zaslužnih narodov v osvobodilnem boju s svojim edinstvenim zgledom, s svojo zmagovito vojsko in s svojo organizacijo preroditve države. Dandanašnja mladina je tvorna in se ne zadovoljuje s samim navdušenjem za ideale: prežeta je z voljo do ustvarjanja nove države; sodelovati hoče pri urejanju sveta. Bojevala se je za svobodo in zdaj hoče tudi delati za obnovo in pravično ureditev mednarodnih odnosov in domačih razmer. Pazljivo hoče spremljati ves povojni razvoj, brani izvojevanje pravice ljudstva in prekrizati vse, še tako skrite načrte domačih in tujih temnih sil, ki bi skušale zopet pahniti ljudstvo v nesrečo ter zasužnjiti ljudstvo.

S kakšno vneto se oprijemlje zdaj protifašistična mladina dela, kaže posebno zgovorno že sam dnevni red kongresa. Priprave za kongres so bile zelo korenite in obširne v vseh balkanskih državah. Na kongresu bo delo razdeljeno na 12 komisij. Kongres se začne s slovesno sejo, nakar sledijo referati. Zastopnik grške protifašistične mladine bo podal poročilo o balkanski mladini med

osvobodilnim bojem, nakar bodo sledila poročila zastopnikov jugoslovanske, bolgarske, grške, albanske in rumunske mladine o isti snovi. O nalogah balkanske mladine ter o utrditvi miru bo govorilo naslednje poročilo, ki ga bo podal Jugoslovčan. O socialnem položaju mladine bo poročal bolgarski referent. Poročilo Rumuna bo obravnavalo izobraževanje, kulturo, sport in razvedrilo mladine, končno pa spregovori odposlanec Albanec o ustvarjanju edinstvi balkanskih narodov. Prva komisija bo obdelala vprašanja, ki jih nakazuje poročilo o nalogah balkanske mladine za utrditev miru. Druga komisija bo razpravljala o načelih bodočega miru in njegovem zavarovanju. Naslednja komisija obdelala vprašanja o socialnem ter gospodarskem položaju balkanske mladine. Druge komisije pa bodo razpravljale posebej o delavski in kmečki mladini o socialnih razmerah mlade inteligence, o izobraževanju mladine, o njenem kulturnem in sportnem udejstvovanju, o mladinskem tisku, o šolstvu, o mladini v vojski, o utrjevanju mednarodnih vezi balkanske mladine itd.

Mladina vseh balkanskih narodov bo primerno zastopana na kongresu po svojih delegatih. Vsaka balkanska država pošlje po 100 odposlancev. Jugoslovanski odposlanci so razdeljeni tako: na Srbijo in Hrvaško odpade po 15 odposlancev, na Slovenijo, Bosno in Hercegovino in Makedonijo po 12, na Črno goro 10, na Vojvodino, Kosovo in Metohijo po 5. — Ob zaključku kongresa bo protifašistična balkanska mladina izdala skupni proglas.

Zelimo, da bi kongres dosegel popolni uspeh ter da bi se vsi poklicani zavedali njegovega pomena kot mejnika med dobama vojne in miru in kot začetka pravega sodelovanja balkanskih narodov. Balkan je bil učitelj svobodoljubnih narodov med vojno s svojim junškim in zmagovitim bojem proti okupatorju in naj ostane učitelj Evrope tudi v miru — kot zgled mednarodne vzajemnosti in kot branik izvojevanje svobode.

DELEGACIJA JUGOSLOVANSKE MLADINE NA KRIMU

Tass — Moskva, 4. julija. Simferopol: V Simferopol je prispela delegacija jugoslovanske mladine. Na letališču so delegacijo sprejeli tajnik krimskega pokrajinskega odbora in simferopolski mestni odbor vsezeveze lige mladih »Leninovihi« komunistov ter predstavniki mestne mladine. Delegati bodo obiskali junaški Sevastopol, južno obalo Krima, ogledali si bodo zgodovinsko palačo, kjer se je vršila krimska konferenca in obiskali vsezevno taborišče pionirjev »Artilja-

Stenčas in Delavska enotnost

Ali imate tudi v vaši tovarni stenčas? — Stenski časopisi so šola za naše dopisnike

O stenčasu bi moral pisati prav za prav ti, tovariš; kaj pa naj ve novinar o stenskem časopisu? V uredništvih »pravih« dnevnikov in tednikov nismo nikdar pisali »stenčasov«. Delali smo precej drugače kakor vi, ustvarjalci stenskih listov. Ali veš, kako delamo v uredništvih? Prav zdaj se nama nudi najlepša prilika, da se pomeniva o stenčasih in o »pravem« časopisu.

Stenčasu boš pa lahko napisal še ti marsikaj, kajti jaz bi hotel te reči, da zelo spoštujem »stenčasnike«. V uredništvu »pravega« lista moraš sesti k pisalnemu stroju in začeti takoj tipkati poročilo. Ko si končal, rokopiša več ne vidiš. Ne bo ga nihče prilepil na steno, nihče ne bo slikal nageljčkov ob robu po njem. Tiskarna čaka: faktor, ki deli rokopiše med stavce, stavec, ki preliva takšne duhovne stvaritve v svinec s pomočjo stavnega stroja, čaka tudi stareotiper, ki preliva lomljene, iz svinčenih vrstic sestavljene strani v nekakšne žlebakke, ki jih potem strojni namesti na valj rotacije; vsi čakajo, tudi raznašalci in celo naročnikom ni vseeno, ali bo list izšel danes ali prihodnji teden. Ko pa takšen »pravi« list izide, ga tudi ne nalepijo na steno, ne razstavijo ga v izložbi.

O stenčasu kljub vsemu vem marsikaj. Stenčas pišete s posebno ljubeznijo. Pišete, rišete, slikate in likate ga, krasite ga kakor nevesto, preden ga pokažete, a še tedaj ga pogosto sramežljivo skrivate; namenjen je navadno samo vašemu obratu. Pogosto ste uredniki in bralci hkrati; dopisniki, risarji, »stavci«, raznašalci in naročniki ste. Vaš list je pogosto mnogo bolj skrbno prebran in proučen kakor n. pr. naš. Nalepljen je na deski cele dneve in je neprestano na očeh. Ko nalepite drugo številko, prejšnje številke ne porabite za ovojni papir, ampak jo skrbno shranite, se še učite na nji, jo primerjate z drugimi številkami in včasih jo pošljete celo na razstavo. Na razstavi stenčas obično duhuje množica — bodisi zaradi duhovitih slik, posebno zaradi »naslovne« strani, bodisi zaradi čudovitih reportaž ali pesmi ali pa tudi zaradi lepotic. Prav zaradi tega pišete stenčas večkrat z večjo skrbjo kakor sodelavci »pravih« listov. »Stenčasniki« ste umetniki — ne le umetniki besede,

ker skušate na malih straneh svojega lista povedati, česar pogosto ne znamo in ne moremo mi na velikih tiskanih listih — temveč, ker ste tudi risarji in nekateri tudi pesniki. Stenčas človek bere s posebnim užitkom; živo ti stopi pred oči pisec, zlasti še, ko bereš njegovo pisavo in ko piše tako iskreno, ne da bi se lovil za napihnjenimi besedami. Sodelavci stenčasa pišejo za svoje najbližje tovariše in se jim ni treba bati, da bi jih kdo ne razumel ali da bi sestavka ne prebral, komur je namenjen. Pišete, kar vas najbolj zanima in kar je res treba povedati.

Pri stenčasu se lahko tako izveš, da znaš napisati dober dopis za pravi list. Prav zaradi tega se obračam danes na tebe, tovariš, ker cenim tvoje izkušnje pri stenčasu. Priliko imaš, da slišiš neposredno, ne po ovinkih, kako presojajo tvoji tovariši v obratu stenčas, kaj jim je všeč in kaj bi želeli brati. Takoj sprevidiš, ali čemu pritrjujejo in ali kaj obsojajo. Včasih tudi vprašujejo, zakaj nisi napisal nič o kakšni zadevi. Tako najbolj poznaš bralce ne le stenčasa, temveč tudi našega tiska, ker živiš med njimi. Spoznaš, kaj »užge« in kaj je vezanje otrobov. Čutiš s svojimi sodelavci, dobro veš, kaj jih boli, kaj želijo in kako sodijo o zadevah, ki so jim najbližje, pa tudi o raznih socialnih in javnih vprašanjih. Sodelavec stenčasa je torej lahko tudi dober dopisnik lista, če je res dober urednik domačega, obratnega časopisa.

Ali se ti torej ne zdi potrebno, da bi nam kaj napisal o svojih izkušnjah pri pisanju stenčasa, o potrebah in željah svojih bralcev in o sodelovanju ter tekmovanju svojih sodelavcev »stenčasniki«? Ali bi ne hotel preizkusiti svojih sil ter darov tudi kot dopisnik pravega lista? Veselilo bi nas tudi, če bi nam poslal na vpogled kakšno številko stenčasa, ko je ne boste več potrebovali v tovarni.

Če nam pa hočeš poslati kopijo vašega stenčasa, bomo tega zelo veseli. Dobre prispevke bomo ponatisnili, a ostali nam bodo dali slike o vašem delu in življenju v tovarni.

Tako bomo ustvarili tesno sodelovanje med stenčasi in našim uredništvom. Upamo, da bo predlog sprejet ter da bomo kmalu brali tvoj stenčas ali dopis.

Razpečevanje našega lista

Kako je treba urediti razpečevanje lista v obratih, da ga boste redno prejeli

Delavci in nameščenci so šele zdaj dobili svoj pravi list. Prejšnje čase so sicer tudi mnogo brali, a zdaj jemljejo časopise s povsem drugačnim občutkom v roke; dobro se zavedajo: to je naš list! Zdjaj niso le bralci in naročniki lista, ki ga imenujejo svojega, temveč so hkrati razširjevalci in organizatorji svojega tiska. Več ali manj mora čutiti slehernik izmed vas neko odgovornost do našega lista, vsaj v tolikšni meri, da mu ne bo vseeno, ali je »Delavska enotnost« razširjena dovolj ali ne v vseh obratih ter med vsemi delavci in nameščenci, ki nas vežejo Enotne strokovne organizacije delavcev in nameščenov Slovenije v veliko, močno družino zavednega delovnega ljudstva. Ne sme nam biti vseeno, ali se naš list vsestransko izpolnjuje ali ne. Med bralci in listom mora biti najtesnejša zveza in zavedati se morate, da so interesi vašega lista hkrati tudi vaši interesi.

Nedvomno si vsi želite, da bi prejeli »Delavsko enotnost« redno in da bi bila čim popolnejša. Da bo vsebinsko ustrezala željam vseh tovarišev čim bolj, je treba da vas sodeluje čim več pri samem ustvarjanju lista: dopisujte nam čim bolj marljivo! Obračajte se tudi z vsemi predlogi na uredništvo, nikar ne skrivajte svojih želj! Vendar to še ni dovolj, da bi bili lahko zadovoljni drug z drugim. Zelo pomembno vprašanje je predvsem razpečevanje lista. Doslej še ni bilo povsod urejeno tako vzorno kakor je že v nekaterih obratih. Tovaršem, ki so zaposleni v skupnem obratu, je uprava po tiskarniškem ekspeditu pošljala list skupno. V nekaterih obratih so si tovariši razdelili list, ne da bi kdo vodil pregled nad razdeljevanjem in nihče ni prevzel odgovornosti za obračun. Razumljivo je, da list ni brezplačno čtivo, ker terja precej stroškov tiskanja, pa tudi uprava in uredništvo imata velike stroške. Noben časopis ni brezplačen, zato morajo tudi naši naročniki naročnino redno plačevati, če hočejo, da bodo list redno prejeli.

V obratih, kjer lista ne prejimate na posamezna imena, pa morate skrbeti, da bodo tovariši dali tudi »Delavski enotnosti«, kar je njenega. Iz svoje srede morate izbrati nekoga, ki bo pobiral prispevke za naročnino in jih oddajal našim upravim. Tovarši, ki mu boste poverili to nalogo, bo prevzel odgovornost za razdeljevanje lista v obratu, na drugi strani pa, da bo list tudi plačan. Torej: izberite tovariše, ki bodo razpečevali list in pobirali naročnino ter jo pošiljali upravim! Tovarši, ki prevzamejo odgovornost razdeljevanja lista v obratih, se naj tudi poznajo, kdo zakrivi kakšno pomanjkljivost, da lista ne prej-

mete ob pravem času. Takoj naj preiščete vsak primer, ko list ne prispe ob pravem času v obrat; poizvedeti je treba, kdo je list zadržal, ali je oblašal n. pr. na okrajnem odboru, na pošti ali kje drugje. Vsak primer je treba dobro raziskati in ugotoviti ali gre za malomarnost, ki je ne smemo trpeti, ali je mogoče namerna sabotaza, ki jo moramo v kili zatreti. Te stvari morajo zavedni delavci reševati na licu mesta, ne pa samo upravi pošiljati opozorila, da lista niso prejeli, ne da bi prej sami skušali v svojem kraju poizvedeti ali je list prišel tja ali ne. Imamo primere, ko je bila številka v redu odposlana iz Ljubljane, prišla v redu do naslovljenega kraja, potem pa — ljudje, katerim je časopis namenjen, ga niso videli! Tovarši, take primere morate raziskati in razčistiti vi sami ali pa skupno z odbor! Osvobodilne fronte!

Skrbite, da bo naš list čim bolj razširjen. Priporočajte naš list zlasti tovarišem, ki delajo v manjših obratih, kjer ni mogoče skupno razpečevanje; vprašujte drug drugega, ali prejemajo list že vsi; odpravljajte vse pomanjkljivosti pri razpečevanju; če imate kakšne posebne želje glede razpečevanja, se obračajte naravnost na upravo »Delavske enotnosti«; priporočajte naš list tudi drugim razpečevalcem, raznašalcem, trafikantom itd., ki doslej našega lista še niso razširjali! Tekmujte tudi v nabiranju novih naročnikov in tekmujejte med seboj v čim popolnejši organizaciji razpečevanja lista v obratih in v posameznih krajih! Poročajte nam, kako ste organizirali razpečevanje in kako se je obneslo! Ne pozabite: »Delavska enotnost« je vaš list! Razširjajte in izpolnjujte ga!

Udarniki v borskem rudniku

Rudnik bakra v Boru v Srbiji je eden od največjih rudnikov bakra v Evropi. Samo bakreni rudniki v Španiji, znani pod imenom Río Tinto, se lahko po obsegu revirjev in po produktivnosti merijo z borskim rudnikom. Med okupacijo je sovražnik neracionalno izkoriščal ta rudnik, pri umiku pa je povzročil tudi precej škodo. Od osvoboditve federalne Srbije se rudnik z vso vne-mo čisti ter usposablja za normalno proizvodnjo. Po zaslugi delavcev so bili pri obnovi obrata doseženi veliki uspehi, o katerih smo že poročali. Sedaj je že v pogovoru elektrifikacija za rafinerijo bakra ter za izločevanje zlata in srebra. Vsi rudarji in uslužbeni rudnika so zgledni udarniki in so v vseh delih obrata, ki so obnovljeni, dosegli proizvodnjo, ki presega nekdanjo pod ugodnejšimi delovnimi pogoji. To je bilo ugotovljeno tudi že dni med obiskom federalnega ministra za rudarstvo.

Udarništvo - TEMELJ USPEŠNE OBNOVE

Veliki uspehi delavstva Tobačne tovarne

Da delavstvo Tobačne tovarne pravilno razume svoje poslanstvo in se vneto bori proti reakciji, se kaže danes po vsej tovarni. Povsod in vsak čas pokažejo delavci svojo pobudnost v zavesti, da delajo tudi za izboljšanje svojega položaja. Tako se kažejo povsod ogromni uspehi z ozirom na žalostno zapuščino, ki so jo prevzeli po osvoboditvi.

Meseca marca je bila tovarna pri bombardiranju hudo prizadeta. Delno sta bili porušeni dve administrativni zgradbi: delavska kuhinja, ki je popolnoma izginila, in važen del drugega glavnega poslojpa. V tem poslojpu sta bila pokopana tudi dva važna stroja za zavojčke Morava cigaret po 20 in 10 komadov. Toda tedanje vodstvo s podrejenimi poslovdji ni smatralo za potrebno, da bi rešilo vsaj te stroje, ker se je pač že povsod kazal konec in je tudi že vsak otrok vedel, kakšen bo. Šele po dveh mesecih so potegnili iz ruševin ta dva stroja. Eden, ki je za zavijanje cigaret po 10 komadov, bo po veliki zaslugi strojnega ključavničarja Bogomirja Černeta kmalu začel obratovati in bodo verjetno v najkrajšem času v prometu spet Morava cigarete v zavojčkih po 10 komadov. Stroj je padel z drugega nadstropja in je ležal skoraj dva meseca globoko pod ruše-

vinami. Njegova rešitev je zahtevala ogromno strokovnjaško in udarno delo. Stroj je zelo važen, ker zavije v 8 urah 20 tisoč cigaret.

Letos marca so zapakovali 24.88 milijona cigaret, naslednji mesec 22.40 milijona, meseca maja 18.95 milijona, junija pa 57.27 milijona, kar je ogromno udarniško delo, ki ga je izvršilo delavstvo »pakovalnice« v neurejenih razmerah, ko je bil povrh še del oddelka zaradi bombardiranja odprt. Tu se vidi strokovnjaško vodstvo poslovodje tov. Mirka Kneza. Verjetno je, da bodo ta mesec zapakovali blizu 70 milijonov cigaret kljub težavam zaradi slabe kakovosti pakovalnega papirja, lepila itd. Da tu fabrikacija cigaret z odličnim kadrom ključavničarjev ne zaostaja, je razumljivo.

Sklenili so tudi, da bodo vsi delavci in udarniki delali po eno uro tedensko na ruševinah. Kar se sklene, se takoj tudi prične in že popravljajo ključavničarji nad vse važno zračno pripravo za prenos tobaka in razne potrebne ključavnice, dočim popravljajo mi-zarji okna in vrata, zidariji belijo, vsi ostali pa kot mravlje pridno pobirajo in čistijo opeko. Tako bodo delali nad 450 ur na teden ali 1800 ur na mesec. Kaj vse se naredi, če veš, za koga delaš! In če veš, da delaš za sebe, delaš z veseljem in tudi mnogo storiš.

Lep uspeh litografov

Z udarnim delom se je v rekordnem času izvršil plakat za II. kongres ZSM. Osmutek tov. Vidica predstavlja tri mladince pri delu za obnovo. Delo litografije, priprave za tisk in tudi tisk, vse to se je izvršilo v enem tednu. Plakat je reproduciran v sedmih barvah in v 15 tisoč izvodih. Za tako delo bi bili prej potrebovali najmanj 12 dni s tolikim številom delovnih moči. Delo so izvršili tovariši litografije Čemažar.

Bistvo uspeha je v tem, da so takoj pričeli z organiziranim delom, pri katerem je tovariš pomagal tovarišu. Delavec se zaveda, da se je otreseel bremena za svoj obstoj, in da ni več starega egoističnega sistema dela. Organizirano delo in tovaršstvo že kaže lepe uspehe pri obnovi.

Udarniki v sladkorni tovarni na Čukarici

Po zaslugi požrtvovalnih delavcev in inženjerjev, ki so napravili skupne načrte udarniškega dela, pripravlja tovarna za sladkor na Čukarici letos veliko kampanjo. Veliko delo v tej tovarni se bo začelo meseca oktobra in da bi tovarna mogla proizvajati, ji je potrebnih 1260 vagonov premoga. Preskrba s premogom je že redna in so že zagotovljene zadostne dobave iz Bolgarije.

Da bi se tovarna čim uspešneje pripravila na sladkorno kampanjo, je sodelovala s sladkorno peso v Srbiji 2200, v Sremski pa 2850 katastrskih oravov. S tem bo načrt proizvodnje stodoletno uresničen. Priča-

kuje se, da bo dobila tovarna v predelavo okrog 40 tisoč vagonov sladkorne pese, ki jo bodo začeli izkopavati v začetku septembra. Po zaslugi udarnikov bo do takrat tovarna že sposobna za obratovanje.

Zasluge delavcev pri obnovi brodarstva

V svojih poročilih o obnovi brodarstva podčrtavajo zagrebški listi zgledno požrtvovalnost in velike zasluge delavcev v ladjedelnicah. Pred vojno je doseglo pomorsko brodarstvo Jugoslavije važno mesto, čeprav ni bilo deležno potrebne podpore od režimov. Jugoslovanski parniki so pristajali v vseh svetovnih pristaniščih. Organizirane so bile stalne proge med našimi pristanišči ter pristanišči Sredozemlja in Atlantika. Tudi obalna plovba je bila dobro urejena, čeprav so se zanj uporabljale po večini stare ladje. Med vojno so večino plovnega parka zaplenili in uničili sovražniki, nekaj brodov pa smo tudi sami potopili. Po kapitulaciji Italije je ostalo samo še nekaj pet brodov lokalne kabotaže. Po osvoboditvi ni ostalo od nekdanj trgovinske mornarice skoraj nič. Značilni so podatki iz dubrovnškega okrožja. Tam je bilo pred vojno 34 jadrnic, 109 motornih jadrnic in 32 parnikov. Velika večina parnikov je bila med vojno potopljena, jadrnice pa so bile reducirane za 90%.

Po osvoboditvi jadranskih pristanišč so narodne oblasti takoj odredile popraviljanje uničenih in poškodovanih ladjedelnic. Pri tem delu so se povsod izkazali delavci z

največjim požrtvovanjem, in ko so bile ladjedelnice za silo urejene, so v njih že popravljali poškodovane ladje, da so otokl zdaj že zvezani z vsemi glavnimi pristanišči. Največja ladjedelnica je Donatovičeva v Mokošici, ki je od osvoboditve do zdaj popravila 15 brodov in izdeluje zdaj nov brod 26 ton za malo obalno plovbo. V tej ladjedelnici so popravili tudi precej ribiških ladij. Ladjedelnica Markov v Veli Luči je popravila dva parnika male obalne plovbe, brodojve z večjo tonažo pa popravljajo ladjedelnice Donatovič v Mokošici in Krile v Gružu. Na ta način bo obalna plovba kmalu popolnoma urejena, kar bo mnogo prispevalo ne samo h gospodarski obnovi federalne Hrvatske, temveč tudi vse države.

Tekmovanje

srbske delavske mladine

Mladi delavci beogradske tovarne obutve »Boston« so z mladino podjetja »Zamak« sklenili sporazum o tekmovanju v proizvodnji. Podjetje »Boston«, ki izdeluje obutve za vojsko in civilno prebivalstvo, je med tekmovanjem svojih mladih delavcev zvišalo proizvodnjo na 700 parov dnevno, dočim je prej izdelovalo na dan največ 600 parov. V vseh oddelkih tovarne ima delo mladih delavcev in delavk tolike uspehe, da so starejšim tovaršem za zgled. Pri tem pa ta mladina tudi ne zanemara svojega dela v raznih prosvetnih organizacijah.

Mlado delavstvo podjetja »Zamak« pa s svojim udarniškim delom zvišalo dnevno proizvodnjo obrata od 65 na 100 parov obutve. Tako se je v delavnicah obeh podjetij med tekmovanjem mladih delavcev in delavk zvišala proizvodnja za povprečnih 10%.

Uspeh sušaških udarnikov

Viadukt pri Sv. Ani, ki čez železnisko progo veže cesto Sušak-Draga, je zelo važen, ker gre po tej cesti vse promet za Gorski Kotar in Zg. Primorje. Ta viadukt, cesto, viadukt na Kalini in železniški most v Doljini Vežici so Nemci med umikom porušili, na večih mestih pa so podminirali železniški nasip v Dragi. Delavci in mladina v Vežici so se še med bojem, ko so se grmeli topovi, lotili popraviljanja teh važnih prometnih objektov ter v nekaj dneh tako dovršili najmuješe delo, da so mogli voziti po cesti tudi naši težki tanki. Zdjaj gradijo viadukt pri Sv. Ani ter železniški nasip in železnisko progo v mestu. Delo pri tem viaduktu je zelo težko in tudi nevarno zaradi pomanjkanja tehničnih sredstev, delavci pa se tako zavedajo važnosti svojega dela, da premagujejo vse težave. Železniški nasip in proga v mestu bosta kmalu popravljena.

Uspeh zagrebške delavnice pri obnovi mostov

Zagrebška delavnica za nadomestitvene dele mostov se je takoj po osvoboditvi lotila popraviljanja porušanih mostov. Delavci so se razdelili na nekaj skupin, ki so se po udarniškem načinu lotile težkega dela ter doslej uspešile za železniški promet že osem metrov mostov na progi Dugoselo-Novska. Pretežna večina delavcev te delavnice je zaposlena pri gradnji in popravilu mostu pri Novoselu. Pri Krizu-Novoselu so tri konstrukcije v dolžini 62 m podminirane. Razen pri delih za gradnjo mostov so delavci zaposleni tudi pri pripravljanju materiala in orodja, ki je potrebno za obnovo mostov. Vneto tekmovanje teh udarnikov je s svojimi uspehi že presešlo v začetku dela napravljene načrte.

Med najmlajšimi udarniki

V opekarni na Brdu se je lotilo z udarniško vneto dela sedem od 13 do 15 let starih dečkov; vsi so iz revnih delavskih družin

Na zapadu Ljubljane, že precej daleč zunaj mesta, je posebno delavsko predmestje, ki ga ne moremo primerjati z nobenim drugim pri nas. Na valovitem griču so razkropljene najpreprostejše delavske hišice. Po večini so si jih postavili delavci sami in mnogi so zidali tako, da so dolga leta zbirali desko za desko, žebelj za žebeljem. Hišice so nizke in tako temne, da se ti zdi ob vstopu, kakor da si vstopil v prenapolnjen vagon. Zidane so brez načrta in tako rekoč brez gradiva. Že od daleč je očito, da se jih držijo krvave srage in sledovi žuljev. To je Brdo. Ob vzhodni Brda pa dopolnjuje sliko značilnega delavskega predmestja velika opekarna. Ko prideš bliže, vidiš, da sta se tam zagrizli v ilovnat grič dve opekarni, ne le ena, a tudi na južni strani griča, na Viču, puha dan za dnem dim tovarniški dimnik tretje opekarne. Med hišicami na Brdu vprav mrgoli otrok, kakor da je to otroški kraj in da so hiše zato tako majhne, ker v njih stanujejo le otroci. Če pogledaš še v hišice, naletiš tudi tam na otroke. Kje so odrasli? Tega nama pač ni treba vpraševati, saj so pred nama opekarni; Brdo je kraj opekarniškega delavstva.

Odrasli so v opekarnah, otroci doma ali v šoli, na cesti ali v bližnjem gozdu. Tako je bilo doslej. Otroci so ostajali brez nadzorstva. Le pri najmanjših so ostajale doma matere ali starke. V nekaterih družinah je bilo toliko otrok, da oče kot družinski rednik ni zaslužil dovolj niti za nakup živil na živilske nakaznice. Otroci niso mogli pomagati staršem, saj še za odrasle pogosto ni bilo dela. V predmestju so ostajali otroci dan za dnem brez nadzorstva in brez dela ter pogosto prej odrasli, preden so se navadili delati. Za mnoge je tedaj bilo prepozno. Navadili so se samo sovražiti delo, zlasti še v hišice, naletiš tudi tam na otroke. Kje so odrasli? Tega nama pač ni treba vpraševati, saj so pred nama opekarni; Brdo je kraj opekarniškega delavstva.

Odrasli so v opekarnah, otroci doma ali v šoli, na cesti ali v bližnjem gozdu. Tako je bilo doslej. Otroci so ostajali brez nadzorstva. Le pri najmanjših so ostajale doma matere ali starke. V nekaterih družinah je bilo toliko otrok, da oče kot družinski rednik ni zaslužil dovolj niti za nakup živil na živilske nakaznice. Otroci niso mogli pomagati staršem, saj še za odrasle pogosto ni bilo dela. V predmestju so ostajali otroci dan za dnem brez nadzorstva in brez dela ter pogosto prej odrasli, preden so se navadili delati. Za mnoge je tedaj bilo prepozno. Navadili so se samo sovražiti delo, zlasti še v hišice, naletiš tudi tam na otroke. Kje so odrasli? Tega nama pač ni treba vpraševati, saj so pred nama opekarni; Brdo je kraj opekarniškega delavstva.

Vsi delajo kakor zamaknjeni v svoje delo, vendar ti vrže ta ali oni v pozdrav nasmehe. Stroji so preglašani in tu ni zdaj kraj, da bi se pogovarjali: delajo na tekočem traku. Stroj je gospodovalen in moraš mu neprestano streči. Oni tam dovažajo ilovico, ki bo še šla v mlin, v drugih vagončkih pa je že predelana ilovica. Stroji jo nenadno požirajo. Po več tisoč kosov strošnikov izbruhne takšen stroj na dan, še več oni tam zidakov. Ves obrat pa izdela na dan 40.000 do 50.000 kosov opeke. V tako imenovani luknji, v malem jašku pod strojem, sem naletel na najmanjšega delavca opekarni. Jašek sega nekaj decimetrov pod tla in delavec mora biti čim manjši, da se laže pripogiba pod strojem in pobira izpod njega odpadke ilovice. Naš najmlajši udarnik, Tonček Hren, ki je šele meseca januarja dopolnil 13 let, je kakor ustvarjen za to delo. Zdi se, da je pri tem delu zaposlen že cela leta. »Prav dobro nadomestuje odraslega delavca«, pravi delovodja. »Moram ga pohvaliti. Prav je, da se mladina uč dela. Mlad se moraš naučiti delati, pozneje je prepozno.« Tonček žarijo liceca izpod madežev že suhe ilovice. Resno se je nasmehnul in nadaljeval delo ponosen, da so mu zaupali mesto pri stroju.

Sirena... Opoldanski odmor. Stroji so se ustavili in delavci so posedli in začeli zajemati iz »kanglice, nekateri najmlajši udarniki so jedli skupaj z očet, drugi pa sami. Zaposlenih je sedem dečkov v starosti od 13 do 15 let. Vsi ti naši udarniki, razen najstarejšega, 15 letnega Ivana Vana, ki je doma iz Kozarij, so prišli v opekarno z Brda. Fr. Marinšek in Joško Škof in Ivan Van so začeli delati 2. julija, drugi štirje dečki so se pa dela lotili s pravo udarniško vneto naslednji dan. Prišli so delat s tistega nesrečnega Brda, kjer so med vojno fašisti še posebno divjali: zgorelo je 19 delavskih domov in 4 hišice še niso obnovljene. Anton Hren, oče Tončka, najmanjšega opekarniškega delavca pripoveduje, medtem ko s sinom zajemata iz kanglice, da ima šest otrok. Najstarejši je Tonček, najmlajšemu je pa komaj mesec dni. V hišici je še 74-

letna ženina mati. Doslej je moral delati sam za 9 ljudi. Zdjaj mu je priskočil na pomoč Tonček. Tončku so zažarele oči v ponosu, češ, glej, odslej bom skrbel za bratce jaz!

Jernej Bergant bo tudi čital svoje ime v našem listu; ni še 14 let star, a nudi svoje mladostne sile, da bi pomagal izdelati pred zimo čim več opeke. Za obnovo je potrebno milijone kosov opeke! Karol in Cveto Špacapan sta brata dvojčka. Odgovarjati pogumno. »Ali sta zvečer kaj trudna?« — »Ne posebno!« — »In ti Tonček?« sem se obrnil na malega Hrena. »Malo.« — »Ponoči pa dobro spi, kajne?« sem vprašal očeta. »Kakor ubiti!«

Oče Špacapanov je zdaj dva brata sta pri vojakih, najmlajši je pa doma pri materi. France Škof ima očeta, ki je pekar v opekarni. Bratov in sester nima. Pri Marinških na Brdu so štirje otroci, Joško je najstarejši ter tako pomaga z delom v opekarni služiti očetu kruh za bratce. Oče je zaposlen v trgovskem skladišču. Tudi oče 15 letnega Ivana Vana, zelo resnega dečka, ki ni na njem nič več otroškega, dela v opekarni. Dva njegova brata sta bila vojaka in zdaj še ne vedo, kje sta. Doma je še mlajša sestra.

Tako so si zgodbe teh najmlajših udarnikov zelo podobne. Preproste so, kakor je pač preprosto življenje. Prav zato so se dečki malo začudili, da bodo lahko brali svoja imena v listu. To, kar delajo, se jim zdi samo po sebi umevna dolžnost. Toda prav zato jim naj bo ob tej priliki izrečeno priznanje in naj postanejo zgled naši mladini.

Avtobusni promet v Sloveniji je največjega pomena za gospodarsko življenje, zlasti še, da izpopolni železniški promet. Pred vojno je bilo v Sloveniji (dravski banovini) nad 80 rednih avtobusnih prog in poslovalo je nad 90 zasebnih prevoznih podjetij za prevoz blaga s tovornimi avtomobili. Avtobusni promet se zdaj postopno obnavlja in največjega pomena je zlasti, da že vozijo avtobusi na progi Ljubljana—Novo mesto—Črnomelj, tako da je Belokrajina končno dobila zvezo z drugimi slovenskimi pokrajinami. Avtobusi tudi začnjo voziti na progah Maribor—St. Lenart, Maribor—Ptuj, Ormož—Središče in Maribor—Murska Sobota. V tem mesecu bo obnovljen promet na Notranjskem, med Brezicami in Novim mestom, med Ljubljano in Kamnikom itd.

IZ STROKOVNEGA GIBANJA

Kovinarji v obratu in organizaciji

Iz poročil delegatov na nedavni konferenci kovinarjev posnemamo naslednje podatke o raznih obratih izven Ljubljane, ki kažejo veliko zanimanje kovinarjev za pospešitev in povečanje proizvodnje ter za razpadek strokovne organizacije.

V strojih tovarnih v Kranju je zaposlenih 381 delavec in nameščenec, strokovno organiziranih pa jih je že 350. Tovarne popravljajo avtomobile in tudi od bomb poškodovane objekte. V obratni kuhinji je na hrani 75 odstotkov delavstva.

Tovarna »Titana« v Kamniku ima 256 delavcev, organiziranih pa je nad 200 delavcev in nameščenec. Odbor strokovne organizacije je prejel od prejšnjih organizacij tudi precej imovine ter celo denar, ki ga je pod okupacijo podjetje odrgivalo delavcem za nemško delovno fronto. Delavstvo kaže veliko zanimanje za strokovno organizacijo. Tovarne so ostale nepoškodovane, samo 11 strojev so med okupacijo odpeljali na Koroško, od koder pa bodo vrnjeni. Zaradi pomanjkanja surovin se obratuje samo 5 dni na teden po 8 ur. Ob sedanjih delavnih pogojih, bi lahko delali posamezni oddelki 3 do 10 tednov. Od Krajske industrijske družbe so obljubljene dobave potrebnih surovin.

Elektrarna v Velenju ima 43 delavcev in 14 nameščenec, od katerih je organiziranih 90 odstotkov. Ob zlomu okupacije so bili vsi stroji nesposobni za obrat. Od začrtke junija pa že obratuje 1000 Kw turblina, ker zadostuje za rudnik in Velenju, po 5 Kw voda soštanj in Dobrna, 20 Kw vod Mežica, v čiščenju pa je kondenzator 5250 Kw turbine. Obratu primanjkuje mazila, šip za okna ter rešetnice za kotel.

Splošna stavbna družba v Mariboru ima svojo veliko tovarno v polnem obratu. V tovarni je 350 delavcev, med katerimi so poštirovalni udarniki, ki so dosegli že presenetljive uspehe. Ob osvoboditvi je bilo stanje tovarne obupno. Delavnice so bile hudo poškodovane in razdejane od bomb. Okupator pa je z gradbenim vlakom odpeljal vse najboljše stroje in orodje. V odlično osebe je bilo po večini nemško in so morali naši ljudje prevzemati tudi po 5 funkcij. Delavstvo se je takoj lotilo popraviljanja delavnice in glavnega skladišča. Zasedevati je bilo treba jame, povzročena od bomb, ter urediti skladišče železa, ki je ležalo vse povprek v velikih gomilah, da ni bilo nobenega pregleda teh prepotrebih zalog. Od 3 žerjavov je bilo treba 2 na novo izdelati.

Glavna naloga obrata je dviganje in popraviljanje ter izdelovanje novih mostov za železniški promet. Izredne uspehe udarni-

kov tega obrata bi ureditvi pesniškega mostu smo že opisali, udarniški duh pa se je izkazal tudi pri dvigavanju mostu čez Studenčnico pri Ptuj, ki je dolg 150 m, in pri 30 m dolgem Turnskem mostu. Rok za vsa taka dela je bil določen na 6 tednov, a ker sta bila navedena mostova dvignjena že v enem tednu, bo znatno skrajšan.

Tovarna letaj v Mariboru ima 1117 delavcev, med katerimi je 820 organiziranih. Delavci so pretežno zaposleni v tovarni, ki je bila poškodovana pri bombnih napadih. Tako so zaposleni pri popraviljanju in sortiranju opeke in raznih drugih delih. Do tovarne imajo po večini do 5 km hoda in čeprav imajo slabo obklobo in obutev, se svojemu delu posvečajo z zgledno vnemo. Med okupacijo je tovarna izdelovala glave za letalske vijake in pokrove za motorje. V njej so specialni stroji, od katerih imajo nekateri odmontirane elektromotorje, ki pa so bili zaseženi in bodo tovarni vrnjeni. Tovarna izdeluje sedaj rezne dele za orodje in avtomobilske motorje. Zaloge surovin so pike. Predvsem primanjkuje aluminija in medenine. V tovarni je zaposlenih precej kmetkih hento, ki pa bi se radi vrnili k svojemu prvotnemu delu.

Tovarna »Kovina« na Temnem pri Mariboru ima 75 delavcev, ki so vsi organizirani. Med bombardiranjem je bil pretežno del tovarne porušen. Delavci morejo popravljati ruševine ter čakati na material za zidavo. Surovine bi zadostovale približno za 3 mesece, če bi se delo v polnem obratu. Tovarna bo izdelovala kijeke, okovje za vrata in okna, vinogradne škroplilnike ter vodovodne in sanitetne armature.

Tovarna Westen v Celju ima 1049 delavcev in nameščenec, v organizaciji pa jih je 569. Tudi v tej tovarni se udeležujejo udarniki in je tako proizvodnja narasla za 80 odstotkov. Na zalogi je precej gotove emajlirane in pocinkane posode. Položaj strokovnega osebja je zadovoljiv, primanjkuje pa nekaterih surovin, brez katerih ni mogoče dvigniti kakovosti emajlirane posode. Tovarna dela v celoti v zmanjšanem obsegu, ker so nekateri oddelki, ki so prej obravnavali v vojne svrhe, še pasivni.

Kvinska zadruga Kropa ima 160 združnikov, med katerimi je okrog 100 organiziranih. Tovarna obratuje delo, ker ji primanjkuje strojnih gomilnih jermen. Najboljše obratuje oddelke planičarjev. Zadruga dala za Primorsko na razpolago dva vagona materiala, za našo vojsko pa pol drugi vagon lesa za karavle in precej drugega materiala.

Organizirani kovinarji v Zgornji Bistrici

V tovarni bakrenih in medenastih izdelkov v Zg. Bistrici je bilo 23. junija zborovanje vseh delavcev in nameščenec. Zborovanje je sklical pripravljajni odbor ESZDN, namen zborovanja pa je razložil tov. Pavle Bera. Delegat ministrstva za industrijo in rudarstvo ing. Milan Stepičnik je zborovalcem razložil cilje, ki jih je doseglo delavsko gibanje pri nas, ter opozoril na velike naloge, ki čakajo delovno ljudstvo pri gospodarski obnovi domovine. Tov. Franc Pristomir je govoril o osvobodilni borbi ter o pomenu in pravih delavskih organizacij. Sestanka se je udeležil tudi sekretar okrajnega odbora OF iz Slovenske Bistrice tov. Lovro, ki je v svojem govoru predvsem opozarjal na velike žrtve Sovjetske zveze za osvoboditev narodov izpod fašističnega jarma ter odtal naše naloge in dolžnosti za ohranitev svobode, ki je bila dosežena s tolikimi žrtvami. Debata je pokazala živahno zanimanje za strokovno organizacijo in sklenjeno je bilo, da se takoj začne s sprejemanjem članstva.

Železničarski in transportni delavci

Organizacija železničarjev v Zidanem mostu

Železniški delavci in nameščenici v Zidanem mostu so imeli 1. julija ustanovni občni zbor podružnice. Pred zborovanjem so šli v sprevedu od postaje do zborovalnice. Spreveda in zborovanja so se udeležili tudi zastopniki vojske, železniška godba, pevski zbor mladink in mnogo ljudstva. Na zborovanju je poročal sekretar celjskega okrožnega odbora OF tov. Gašparič, ki je lepo odtal težko pot slovenskega naroda v nekdanji državi ter trpljenje vseh jugoslovanskih narodov v vojni dobi in v borbi za osvoboditev. Orisal je glavne naloge dela pri naši obnovi. Svoj govor je zaključil z izrazi hvaležnosti bratskim sovjetskimi narodom in Rdeči armadi. Zborovalci so njegov govor čisto prekinjali z vzklik generalissimo Stalinu, maršalu Titu, predsedniku slovenske vlade tov. Kidriču in Sovjetski zvezi.

Tov. Hajnrihar kot zastopnik železniške strokovne zveze je odtal delo in naloge organizacije ter apeliral na zborovalce, naj izvolijo v svoj odbor poštene in zmogne ljudi, ki bodo dobro zastopali delavstvo. O zadrugištvu je govoril tov. Preskar iz Laškega, ki je podal smernice za uspešno borbo proti špekulantom. Po končanih govorih so mladinke zapele nekaj narodnih pesmi, godba pa je zaigrala narodno in delavsko himno. V odbor so bili izvoljeni sami v osvobodilnem gibanju preizkušeni ljudje, ki nudijo najboljše poročila za uspešno delo podružnice. Ustanovni občni zbor, ki je bil združen z lepo proslavo, je dokaz velike zavednosti naših železničarjev.

Rudarski delavci

Rudarji in nameščenici živorebrnega rudnika v Idriji so si izvolili svoj pripravljajni odbor za ustanovitev podružnice ESZDN že 2. maja. Ta odbor je imel 6 sej, na katerih so napravili načrte, razpletli agitacijo ter poslali delegate na okrožno zborovanje v Gorico in Trst. Ko so bila ta zborovanja prepovedana, so v znak solidarnosti sklicali 4-urno stavko ob obhodu, katerega se je poleg vseh delavcev udeležilo tudi ostalo prebivalstvo, ki je pritrjevalo govornikom, ki so razlagali pomen demonstracije. Ko je odbor med delavci rudnika organiziral že nad 300 članov in pobral vpisnine, je 29.

Prosvetni delavci

Podružnica SZPD pri prosvetnem ministrstvu

V Enotno strokovno zvezo delavcev in nameščenec je vključena podružnica SZPD pri ministrstvu za prosveto, ki je zajela vse nameščenice, da bodo tudi v osvobodni domovini v polni meri izpolnjevali svoje narodne dolžnosti. Katerim so bili zvesti tudi pod okupacijo. Ustanovni občni zbor je bil 28. junija, vodil ga je tov. Ivan Čuk, referar na pa sta tov. Möderdorfer in Flajs. Izvoljeni so bili 4 odborniki, 5. odborniško mesto pa je bilo rezervirano za enega izmed bivših služiteljev. Nadzorni odbor ima 3 člane. Nova organizacija bo skrbela, da bodo sadovi borbe realizirani v izgradnji ljudske oblasti in v obnovi porušene domovine.

Podružnica SZPD na Trgovski akademiji in Trgovski dvorazredni šoli

Za Trgovsko akademijo in Trgovsko dvorazredno šolo v Ljubljani je bil ustanovni občni zbor podružnice SZPD že 8. junija in se je vpisalo v organizacijo iz Trgovske akademije 28, iz Trgovske šole pa 15 tovarišev in tovaršice. Sprejeti so bili vsi. Soglasno so bili izvoljeni člani odbora in finančnega nadzorstva in je odbor takoj prešel na delo. Urejene so bile formalnosti glede članarine in vpisnine. Na 2. seji 25. junija je odbor premočrtal prejeta navodila ter določil, da bodo sestanki, ki se jih bodo obvezno udeleževali člani podružnice, vsak prvi petek po 1. in po 15. v mesecu. Na šestih sestankih bodo strokovni in politični referati članov v diskusijo. Prvi referat o vprašanjih trgovskega šolstva in tečajev bosta imela tov. dr. Slodnjak in prof. Sič.

Z ustanovitvijo podružnice bo delo za razmah trgovskega šolstva in za notranjo izgradnjo članstva stopilo na nova pota, ki bodo omogočila, da bodo pridobile osvobodilnega boja res obrodile najlepše sadove. Čas zahteva, da tudi trgovsko šolstvo, ki je doslej služilo ustvarjanju kandidatov za trgovske policie, v bodoče še v večji meri izpolni svojo nalogo in prispeva k ustvarjanju lepše bodočnosti vsemu delovnemu ljudstvu, ko bo trgovina res služila blaginji in trpljenju prerojenega človeštva.

SZPD za bežigrajski okraj

Dne 21. junija je bil občni zbor prosvetnih delavcev na bežigrajski šoli, ki sta se ga poleg učiteljskega udeležila tudi komandant oficirske šole za zvezo tov. kapetan Kukovec in politkomisar tov. kapetan Kerne in s tem poudarila povezanost vojske z narodom.

Tov. Serbec Josip je podal poročilo pripravljajnega odbora, tov. Marija Koblička je v izčrpnem referatu orisala zgodovinski pregled osvobodilnega gibanja, organizacijski referat pa je imela tov. Marija Lahar, ki je pokazala potrebo povezanosti ročnih in umskih delavcev. Izvoljeni odbor je obljubil, da bo posvetil vse svoje sile prosvetnemu in kulturnemu napredku naroda.

Podružnica SZPD na Prulah

Dne 27. junija se je ustanovila za člane meštanske in osnovne šole na Prulah in na Berju podružnica SZPD, ki sta se ji pridružili kot plačilnici še šola na Rudniku in na Lavrici. Po pozdravu je predčelil pripravljajnega odbora tov. Zavrj počastil spomin padlih tovarišev, svetlih likov brezvor pri delu za naše notranje prerojenje. Tov. Bičičnik je poudaril važnost svobodnega združevanja stanu, ki je najtesneje zvezan z ljudstvom in pokazal nujnost nemurnega in enotnega dela v bodočnosti. V živahnem govoru je tov. Möderdorfer podal obrat na delu OF od njenih temeljnih idej do končne ustativite. O delu pripravljajnega odbora je poročala tov. tajnica Jovanovičeva, in v referatu pokazala pomen in potrebo delavskih strokovnih organizacij. V nazorni sliki strukture enotnih delavskih organizacij je tov. Ostanek poudaril potrebo aktivnega delovanja vseh članov.

Po izvolitvi sedemčlanskega odbora in tričlanskega finančnega nadzorstva so si izvoljeni odborniki razdelili funkcije in tov. predsednik Zavrj je v smernicah za bodoče delo ponovno poudaril nujnost notranje zgraditve vsakega posameznika za uspešno delo med mladino. Opozoril je tudi na važnost sodelovanja starešev s šolo. Dojodil se je dan prihodnjega sestanka, na katerem bo tov. predsednik govoril o izgradnji naše narodne oblasti, člani bodo pa v strokovnih referatih izrekli mnenje, kako zaposliti mladino med počitnicami.

Na III. mešani meštanski šoli Ljubljana

Moste je bil 24. junija ustanovni občni zbor ESZDN. Po pozdravu tov. delegata Kozarja Antona je imel politični referat tov. Mihelič Edvard, nato pa je predaval o strokovni organizaciji tov. Iskra kot predstavnik Narodno osvobodilnega odbora za Moste. Sledilo so volitve 5 odbornikov in 2 članov finančnega nadzorstva. O smernicah in nalogah bodočega dela je govoril tov. predsednik, potem pa so bili sprejeti predlogi o raznih šolskih zadevah ter za otvoritev tečajev rušične.

Delavci občinskih podjetij in ustanov

Organizacija Odsaka za preskrbo ljubljanske občine

Ustanovni občni zbor podružnice ESZDN za Odsak za preskrbo MOOF v Ljubljani je bil 30. junija. Udeležencev je bilo okrog 200. Zboru je predsedoval tov. Branimir Kozinc, ki je podal kratak pregled razvoja borbe delavstva za socialne pravice in poudaril, da je ta borba po težkih žrtvah in trpljenju sedaj zaključena z najsjaajnejšo zmago. S praviciami pa si je delavstvo pridobilo tudi velike dolžnosti in odgovornosti. Tega se morajo zavedati vsi ter temu primerno usmeriti svoje delo. Tov. Mojskerc je opisal borbo slovenskega naroda in razložil pomen enotnih strokovnih organizacij, tov. Zabukovec pa je podal poročilo o delu pripravljajnega odbora, o pripravah za ustanovitev podružnice kuhinje ter poročilo o strokovnih organizacijah pred osvoboditvijo. Člani odbora in nadzorstva so bili soglasno

Prva šola za strokovne funkcionarje v Jugoslaviji

Med dokazi zelo uspešnega razvoja strokovnega gibanja delavcev in nameščenecv po vsej Jugoslaviji je tudi ustanovitev prve strokovne šole v Beogradu, ki pa je od svoje strani tudi dokaz, da se naš strokovni pokret v polni meri zaveda svojih velikih dolžnosti, med katerimi je na važnem mestu tudi skrb za dobro izobrazbo ter za naraščaj strokovnih funkcionarjev.

Šola za strokovne funkcionarje je začela poslovati v Beogradu 23. junija in pri njeni slovesni otvoritvi je predsednik glavnega odbora ESZDNJ tov. Salaj podčrtal važnost temeljite izobrazbe funkcionarjev strokovnih organizacij. Na proslavi je v imenu vseh obiskovalcev šole govoril tov. Antunović, ki je med drugim naglasil: Upravni šole je dejal, da bomo morali dosti delati. Tovarši, za nas ni in ne sme biti nobenih težav! Vse težave bomo premagali, ker smo svobodni, ker se nam ni treba več bati zaporov kakor v bivši Jugoslaviji, ker se nismo smeli niti sestajati, kaj šele učiti.

Ob otvoritvi šole je objavil »Rad« daljši članek, v katerem predvsem opozarja na velike naloge te strokovne šole, ki je prva v zgodovini jugoslovanskega strokovnega pokreta. Razvoj tega pokreta zahteva temeljito izobrazbo velikega kadra strokovnih funkcionarjev za neposredno delo v strokovnih organizacijah na terenu. Dobri funkcionarji so potrebni v vsem pokretu od najmanjših podružnic do tajištev zvez in federalnih odborov. Iz šole morajo iziti sposobni funkcionarji za vse panoge strokovnega pokreta.

Po zahtevi naglega razvoja strokovnega pokreta je učna doba le kratka, učni

program pa je ogromen, ker se morajo obiskovalci šole seznaniti z vsemi političnimi, gospodarskimi in socialnimi problemi, ki so v posredni in neposredni zvezi z delom v organizaciji in z njenimi velikimi nalogami. Predavanja, ki se zaključijo 25. avgusta, bodo obravnavala politično ekonomijo, organizacijsko strukturo enotnih strokovnih organizacij, izkustva strokovnega pokreta v drugih državah, kulturne probleme, ki se uveljavljajo v strokovnem pokretu, vloga delavstva v osvobodilni borbi in druge teme o organizaciji ljudske oblasti, perspektive razvoja nove Jugoslavije, socialno zavarovanje delavcev in nameščenecv, ideološko vzgojo delavcev, konkretne naloge strokovnih funkcionarjev na terenu (mezdna gibanja, kolektivne pogodbe itd.), zadržana vprašanja ter upravne posle v strokovnih organizacijah.

Iz tega se vidi, da so naloge strokovne šole zelo velike in važne. Zdaj je največja ovira pri izvedbi tega obsežnega učnega načrta pomanjkanje potrebne literature, ki pa bo gotovo zbrana od poštirovalnih članov delavskih organizacij, šoli in pouku pa bo koristilo to, da prihajajo v šolo ljudje, ki imajo za seboj že precej praktičnega dela v strokovnih organizacijah in da so vsi polni vneme ter poštirovalno zavzeti za uspeh prvega delavskega strokovnega učilišča. Na ta način bo šola kos svojim nalogam in iz nje ne bodo dobivale dobre funkcionarje samo že delujoče strokovne organizacije, temveč v njej se bodo izšolale tudi moči za razširjenje strokovnega pokreta v onih krajih, kjer je treba šele orati ledino.

Brez politične ni kulturne svobode

Naši igralci obljubljajo: »Doslej smo orali na njivi narodne kulture s plugom, poslej bomo s traktorjem!«

V preteklem tednu so naši operni in dramski igralci nastopili trikrat na prireditvi. Predstavili so se v osvobodni domovini občinstvu, ki se bo tudi poslej precej razlikovalo od nekdanjega domišljavega občinstva, kakršno ni moglo imeti pravega odnosa do žive, ljudske umetnosti. V resnici se naše ljudstvo in naši igralci tesneje zblížujejo šele zdaj: poslej bo gledališče odprto tudi delovnemu ljudstvu in igralci se bodo zavedali, da so delavci: ustvarjalci duhovnih dobrin so, kakor je ročno delavstvo ustvarjalec gmočnih dobrin ter kruha, a vsi smo tovariši ter v službi nove svobodne domovine. Naši igralci so ob tej priliki v resnici nastopili z zavestjo kulturnih delavcev, ki so združeni z drugimi delavci in nameščenici v Enotnih strokovnih organizacijah, kajti tudi igralci imajo svojo organizacijo. Tudi oni hočejo sodelovati v novi Jugoslaviji pri skupnem delu za naš skupen napredek.

Da, hočejo sodelovati — v ponos novi Jugoslaviji, kakor je izjavil predsednik njihove organizacije tov. L. Drenovec v prvem delu predstave. Ponovil nam je besede, ki so pa vendar zvenele tako novo in zdelo se je, da smo jih dobro razumeli šele ob tej priliki — besede Ivana Cankarja o kulturi, besede izpred prve svetovne vojne. Ne besede: to je cel program! S tem programom bi naj stopil v vrste našega ljudstva tudi kulturni delavec. Cankar je govoril preroško o nujnosti boja do poslednje barikade, boja za popolno politično svobodo, kajti brez te svobode ni kulturne svobode. Duševna kultura bodi svobodna last svobodnega ljudstva! Zdaj se zblížujeta kulturni delavec in ljudstvo in igralci obljubljajo, da nam bodo dali novo, res živo, ljudsko umetnost. Toda potrebno je, da sodelujemo z njimi, da jih moralno podpiramo v njihovem delu in prizadevanju. Zeleti in terjati moramo novo gledališče in naši igralci nam ga bodo dali. Brez naše podpore, brez razumevanja in

izvoljenosti. Podružnica ima 104 člane. Tov. ing. Prezelj je navdušil zborovalce za udarniško delo, potem pa je bil s himno »Hej Slovanci« občni zbor zaključen.

Ljubljanski poklicni gasilci so se organizirali

Poklicni gasilci v Ljubljani se prvič oglašajo v svojem strokovnem časopisu. Dne 29. junija so imeli ustanovni občni zbor svoje podružnice ESZDN. Pripravljajni odbor je imel za ustanovitev podružnice že prej vse pripravljeno in je bil ustanovni zbor določen za 12. junija. Ker so imeli gasilci ogromno delo pri eksploziji na glavnem kolodvoru ter pri mitingu mestnih uslužbenecv in drugih prireditvah, je bil ustanovni občni zbor preložen.

Toda ves ta čas pripravljajni odbor ni počival. Med gasilci je z dobro agitacijo zbudil popolno razumevanje za strokovno organizacijo in so zdaj skoro vsi poklicni gasilci združeni v svoji podružnici. Člani sami so uvideli, da je pri obnovi potrebno intenzivnejše delo in so sami podaljšali delovni čas v delavnicah za eno ur na dan, kar znaša pri sedanjem številu gasilcev 1200 delovnih ur na mesec.

Odbor podružnice se zalivačuje tov. Kovarčev, zastopnik MOOF, in tov. Sitarju, zastopnik glavnega odbora ESZDN, ki sta s svojimi strokovnimi in političnimi referati imela na zborovanju najkrajše uspehe.

globlje potrebe umetnosti kot duševnega kruha, bi njihovo delo ne želo uspehov. Tov. Drenovec je naglasil, da bodo vsi igralci na ljubljanskem in vseh drugih odrih v ponos Titovi Jugoslaviji. Naši igralci izjavljajo: »Doslej smo orali na njivi naše kulture s plugom, poslej pa bomo s traktorjem!«

Program njihove prireditve je bila prava revija njihovega ustvarjanja. Niso nastopili le dosedanja ljubljanski igralci, ki so njihova imena dobro znana; predstavili so se tudi nekateri umetniki, ki so služili slovenski umetnosti v osvobodilnem boju s puško v roki; bojevali so se v pravem pomenu besede za novo, svobodno, ljudsko kulturo. Skoraj 40 točk sporeda je bilo in program se je delil na tri dele. Čeprav med posameznimi točkami ni bilo tesnejše, vsebinske povezanosti, vendar je vsa revija nudila zase zaključeno celoto. Predstava je imela tem večjo vrednost, ker so se vsi umetniki skušali predstaviti čim lepše ter uveljaviti čim bolj svoje sposobnosti. Občinstvo jim je nedvomno izkazalo svoje priznanje že s tem, da je vsakokrat napolnilo gledališče do zadnjega prostora. Upoštevati je treba, da prihajajo ljudje v gledališče utrujeni po celodnevem delu, a vendar prihajajo — ne zgolj zaradi zabave, temveč iz prave notranje potrebe.

Najprej je nastopil govorni zbor, ki se je lahko uveljavil kot mogočen instrument na velikem zvočnem odru opernega gledališča. Lep, učinkovit uvod je bila tudi koračnica iz Čajkovskega VI. simfonije; igral je operni orkester pod vodstvom Vinka Šušteršiča. Pri pomniji je treba, da so se nam predstavili tudi dirigenti, ki jih bomo poslej menda bolj pogosto srečavali v operi: razen Šušteršiča Samo Hubad in Rado Simoniti, ki smo slišali tudi nekatere njegove skladbe. Sorazmerno največ je bilo recitacij. Igralci in pevci so nastopili posamezno, ne v prizorih kot igrska družina. Tako je bilo mogoče oceniti bolj vsakega posebej. Kot recitatorji so se v velikim uspehom izkazali tudi partizani. Medtem ko so nekateri igralci skušali učinkovati z igrsko patetiko, z mimiko in gib, so partizani dosegli lep uspeh z neposrednim, notranje poglavljenim, a čim bolj preprostim izrazom. Sicer so pa želi priznanje vsi. Če bi začeli naštevati imena, bi ne smeli izpustiti nobenega, kajti ocenjevalce tega nastopa naših umetnikov je ljudstvo, ne gledališki recenzent.

Recitacije so pokazale, kako žive so pesmi partizanskih pesnikov ter da oživijo, ko jih recitirajo. — Posebno oceno bi zaslužile glasbene točke, nastopi violinistov (prof. Rupelj in Dermelj) in pevcev ter pevki kot soštev. Spored je bil tako spretno sestavljen, da kljub obširnosti ni utrujal in glasbene točke so bile srečno izbrane iz slovenskih oper, odnosno skladb domačih skladateljev. Spored je nudil vse: od opernih arij do narodnih pesmi. Umetniški višek je bil do-

(Nadčrtovanje na 5. str.)

Čast sovjetskega delavca

Pri povečanju delavne aktivnosti in pri osvajanju novih panog proizvodnje hoče sovjetski delavec postati vzornik in junak dela

Prinašamo odlomek iz članka, ki ga je napisal P. Taraničev, ravnatelj moskovske strojne tovarne »Rdeči proletarec«, nosilec Leninevega reda.

Junaki dela

Ni slučajno, da je prav delavski razred naš dežel v spodbudo za novi odnos do dela. Delavci so bili iniciatorji sobotnikov, ki so začeli z udarništvom, s socialističnim tekmovanjem in z višjo obliko tega tekmovanja — s stahanovstvom. Čast sovjetskega delavca zahteva, da je koristen član človeške družbe in da dá svoji državi kolikor mogoče veliko produkcijo. Zato je nujno potrebno, da popolnoma obvlada svoje delo, da neprestano razvija svoje zmoglosti in se nikoli ne preneha učiti.

Delavski razred je dal iz svoje srede mnogo sijajnih mojstrov, ki so prekosili najboljše mojstre starih evropskih industrijskih držav. Spomnimo se samo imen rudarja Alekseja Stahanova, strojnika Nikolaja Lunina, Bosega, Jankina in drugih. Junak dela je pri ljudstvu posebno v časteh.

Pri nas so delavcu odprta vsa pota k napredku, ima vse možnosti, da se lahko uči, izpopolnjuje in v vse bolj aktivno sodeluje pri upravi. Kakor kmet v carski Rusiji ni mogel postati častnik ali general, tako ni noben delavec v tovarni sanjal o kakem napredku. A sedaj? Pogledimo nekoliko primerov iz življenja delavcev v naših tovarnah. Nekdanji delavec tovarne Čeluhov je sedaj namestnik ljudskega komisarja za industrijo. Arkadij Vorobjev je po končani šoli FZU delal kot ključavničar v orožarskem cehu. Po nekaj letih je že vodil največjo delavnico tovarne. Med vojno je vlada poslala viteza dveh redov tov. Vorobjeva v Ameriko da prevzame stroje za Sovjetsko zvezo. V Ameriki dela po nalogu naše države gojenec tovarniške šole FZU Viktor Romanov, ki je bil spočetka ključavničar, nato vodilni tehnik tovarne in načelnik orožarske delavnice.

Človek ne sme nikoli počivati na lavirih — to je zlato pravilo delavcev. Kdo izmed delavcev bo spoštoval človeka, ki se leta in leta ne premakne iz svojega položaja, se ne izpopolnjuje in si ne prizadeva, da bi napredoval. Vedno morate imeti to pred očmi, če se hočete povzpeti na častno mesto v svojem kolektivu.

Ljubiti svoje delo — pomeni ljubiti svoj poklic in biti ponosen nanj. — Značilna poteza delavca je, da je ponosen na svoje delo. Veliko da na čast svojega poklica, skuša prodreti do vseh potankosti in ga popolnoma obvladati. Mnogi delavci v naši tovarni ljubijo svoje delo in so iskreno navdušeni za svoj poklic. Nastaja Erolina, 19-letna komсомolka, je v začetku vojne stopila v tovarno kot strgarska vajenka; delati se je naučila na petih različnih strojih in je napravila na mesec ne manj kot 300% več kakor je bilo predvideno. Komсомolka Ana Ziljakova se je prva v tovarni naučila moškega poklica skobljanja na velikem skobeljniku, in je postala ena izmed najboljših stahanov. Na take, kot so Erolina in Ziljakova, ki visoko dvigata čast sovjetskega delavca, je po pravici lahko ponosen vs kolektiv, ker vidi v njih vredne dediče najboljših tradicij delavskega razreda.

Sovjetski delavec ima do podrobnosti razvit dragoceni iznajdljivski čuti. Njegova tvorna misel neprestano deluje, išče in vedno najde nove izpopolnitve, ki racionalizirajo proizvodni proces. V naši tovarni je prejel delavec Stepan Smirnov Stalisko premijo, ker je predelal in uporabil nove tehnološke postopke pri mehanični obdelavi kovine, ter tako zagotovil visoko produktivnost dela. Samo v letu 1944. je tovarna prejela 2458 predlogov za racionalizacijo, s katero je bilo prihranjeno letno približno milijon rubljev. Mlada stahanovka strgarska Marenkova je predložila racional-

(Nadaljevanje s 4. strani)

sežen v drugem delu, ki se je še posebej odlikoval po kakovosti točk in po poglobljenosti podajanja. Operne pevce sta častno predstavljala F. Lupša in S. Banovec, pevke pa L. Polajnarjeva, I. Ribičeva, Stritarjeva in druge. Predstavili so se dramski igralci J. Jan, Marija Vera, Mira Danilova, Vida Juvanova in v zadnjem delu predstave popularni Cesar, Danilo Gorinšek in Pavle Kovič. Ob zaključku smo slišali znano pesem o Volgi (Vilma Kukovčeva), ki je tako dolgo ni smeli peti. Sam zaključek je pa bil v pravem pomenu besede mogočen; operni pevski zbor s solistom Lupo je zapel pesem o Stalinu in o Titu. Okvir tega nastopa bi bil še dostojnejši, če bi ozadje odra krasili boljši slikarji in Tit. Slikar teh slik ne zasluži priznanja, čeprav je treba izreči ne le priznanje, temveč tudi spoštovanje vsem sodelujočim umetnikom lepe prireditve, ki je našim umetnikom v čast.

njšo proizvodnjo tehnologijo, zaradi katere so lahko 6 delavcev iz brigade uporabili za drugo delo. Čast sovjetskega delavca zahteva od njega, da išče vedno novih poti v proizvodni tehniki.

Tovarna — dom in ponos delavca

Tovariška vzajemnost je že od nekdaj velika vršina delavstva. V začetku socialističnega tekmovanja se je med sovjetskimi delavci uveljavilo pravilo: Pomagaj pri delu tistemu, ki zaostaja. Po tem pravilu se morajo ravnati tudi mladi delavci. Bolj izkušeni med njimi morajo vedno in v vsem pomagati začetnikom ter jim nuditi na razpolago svoje znanje in svoje izkušnje. Stvar časti sovjetskega delavca je, da pomaga pri dviganju kadrov. Sovjetski delavec nima vzroka, da bi se bal dajati tovarišu od svojega znanja ter tajnosti svojega mojstrstva in racionalnih postopkov, ki mu omogočajo, da več proizvaja. Nasprotno, vesel je in ponosen, da so njegove izume začeli uporabljati tudi drugi in da so na ta način koristili domovini.

V tovarni »Rdeči proletarec« dela stari kadrovski delavec Konstantin Ivanovič Skvorcov, ki ima za seboj že več kot polstoletno delavsko prakso. Konstantin Ivanovič je znan učitelj mladine in je dal svoje znanje in svoje bogate izkušnje že velikemu številu delavcev, izmed katerih so sedaj mnogi načelniki delavnic, mojstri in brigadirji. Kadrovski delavci so vedno največji patrioti v tovarni. Ugled tovarne je njih osebna čast. Ponosni so na njene uspehe, njeni neuspehi pa jih zadenejo kakor lastni neuspehi. Vse svoje sile in znanje vložijo v to, da bi njihova tovarna čim bolj slovela.

Tako se navežejo na tovarno, da je ne morejo zapustiti niti takrat, ko so že stari. Dokler imajo še kaj moči, delajo zanjo. Tovarna jim je drugi dom. Kako so se zanimali za usodo svoje tovarne delavci, ki so odšli na fronto! V pismih so vpraševali, kako napreduje delo, če ni morda zastoja, če ni tovarna kaj utrpela na svojem ugledu, vsak pa je tudi vprašal, kdo dela pri njegovem stroju in kako dela.

»Rdeči proletarci« so ponosni na slavno preteklost svoje tovarne. Dobro se jim zdi, da je tovarna kot prva izvedla proizvodnjo na tekočem traku, dosegla višjo proizvodnjo ter imela več mesecev zaporedoma prehodno zastavo »državnega obrambnega komiteja«. Tudi mladina se krepko poteguje za sloves tovarne. Lani meseca januarja je obljubila, da bo da-

lala tako, da bo tovarna do konca vojne obdržala zastavo državnega obrambnega komiteja. In mladina je držala svojo besedo ter nesebično delala, njen zgled pa je navdušil ves tovarniški kolektiv. Zastavo je obdržala tovarna 22 mesecev.

Kadrovski delavec jemlje svoje delo zelo resno ter najde v njem najvišje zadoščenje. Delo je zanj glavna vsebina življenja in zato mu je težko, če se delovna disciplina krši. Neprimerno mu je, če opazi, da kdo lahkomišelnost ali površno gleda na svoje delo. Upravičeno smatra ljudi, ki lenarijo in le na pol opravljajo svoje delo ter tako blatijo delavsko čast, za nevedne, da bi nosili častni naslov sovjetskega delavca. Pri kadrovskih delavcih se je treba učiti discipline, vztrajnosti, ubogljivosti in tudi spoštovanja, ki ga gojijo do starejših delavcev. Sodobni delavec si ne more predstavljati, da bi se kdo otreasal naloženega dela, in ne more si misliti, da bi se prepiral z brigadirjem, mojstrom ali načelnikom delavnice.

Politično in kulturno obzorje delavca

Doslej smo govorili o proizvodnih lastnostih sovjetskega delavca. Toda zanj ni dovolj, da je samo dober proizvajalec. Biti mora tudi napreden član družbe. »Mi hočemo napraviti iz naše mladine dobre profesionalne delavce, pri tem pa tudi dobre sovjetske državljane«, je rekel Kalinin.

Naša država delavcem in kmetom je edina država na svetu, ki jo vodi in upravlja delavski razred. Delavski razred dviga iz svojih vrst ljudi na vodilna mesta pri partijskem in gospodarskem delu. Večina voditeljev stranke in vlade je izšla iz delavstva. Iz delavske družine je izšel Stalin, predsednik prezidija Vrhovnega sovjeta SSSR Mihael Ivanovič Kalinin je delal četrto stoletje v tovarnah kot strugar, njegov prvi namestnik Nikolaj Mihajlovič Šverniki je bil od svojega 14. leta strugar, tov. Vorobjev in Hruščov sta bila v mladosti ključavničarja, namestnik predsednika Sovnarkoma Kaganovič je bil nekdanji strojarski delavec, v različnih tovarnah je delal Andrejev, tajnik CK KP, in koliko ljudskih komisarjev, maršalov, tajnikov partijskih komitetov, predsednikov izvršnih komitetov in mnogih drugih vodilnih funkcionarjev je izšlo iz delavskih vrst!

Od začetka sovjetskega aparata ima delavstvo veliko politično šolo borbe in socialistične izgradnje, v letih so-

vjetske vlade je delavstvo tudi pomembno številčno naraslo, po nivoju svojega razvoja pa zavzema prvo mesto na svetu. Mladi rod delavskega razreda mora v vsej globini dojeti številčni in odgovorni položaj, ki ga ima sovjetsko delavstvo v državi, in z vso resnostjo izpolnjevati svoje dolžnosti, ki jih ima kot član vodilnega, naprednega razreda države.

Sovjetski delavec je napreden član družbe, politično razvit človek, prežet z zavestjo, da je odgovoren za usodo svoje domovine. Podrobno in v vsej globini mora razumeti gospodarsko in politično življenje države in je zaradi tega nujno potrebno, da si sistematično in vztrajno dviga svoj kulturni nivo, politično znanje ter da prouči dela klasikov marksizma — leninizma in zgodovino delavskega pokreta.

Sovjetski delavec mora biti kulturn, izobražen in vsestransko razvit človek. Čitati mora politično in umetniško literaturo ter obiskovati gledališča, kino, muzeje in razstave. To mu razširja obzorje, bogati čustva in znanja ter tako razširja njegov kulturni obzor. Notranja kultura je neoljudsko povezana z zunanjo kulturo človeka ter z njegovim vedenjem in govorom. Čistoča in ličnost obleke, vljudnost, spoštljivo obnašanje do starejših, strogo vedenje do samega sebe in v družbi, to so lastnosti, ki odklikujejo sodobnega sovjetskega delavca.

Junaški napori sovjetskega naroda v domovinski vojni 1941—1944 niso bili zaman, prinesli so popolno zmago nad hitlerjevsko Nemčijo. Vojni čas je v Evropi minil in nastopila je doba mirnega razvoja. Sovjetsko delavstvo čakajo nove odgovorne naloge. Storiло bo vse, kar je v njegovi moči, da se še nadalje utrjuje vojno-gospodarska moč domovine, da se čim hitreje obnovi gospodarstvo in osvobojenih pokrajinah in da se izboljša materialno-življenjski položaj ljudstva.

Delavska mladina bo nadaljevala slavno delo delavskega razreda ter bo razvijala njegove znamenite tradicije. Visoko dvigati častno ime sovjetskega delavca in braniti njegovo čast, pomeni nad vse ljubiti domovino ter žrtvovati vse moči, da se bo okrepila in uspevala. Iz vsega srca sovražiti njene sovražnike, ljubiti svoje delo, svoj poklic, svojo tovarno, vse to pa zahteva, da morajo biti delavci disciplinirani, organizirani ter napolni vsem pojavom omahovanja in zanemarjanja dolžnosti. Delavstvo mora razvijati v sebi čustvo skupnosti, vzajemnosti in vedno mora pomagati zaostajajočim tovarišem. Vse to pomeni, da mora neprestano razvijati svojo politično zavest, da mora biti neskončno vdano velikim idejam Lenina in Stalina in da mora dati vse svoje sile za njihovo zmago.

Mojstri torbarji delajo brezplačno

V tovarni »Indus«, nekdanji Pollakovi tovarni, ki je bila do osvoboditve last Mergenthalerja in je zdaj zaplenjena državna last, so se tudi zavrteli stroji; kmalu bo tovarna v polnem obratu. Dosedanji lastnik je tako zamenjal veliko tovarno, da ni vodil niti knjigovodstva. Delavstvo se dobro zaveda, da je pospešeno delo v tako pomembni tovarni, ki izdeluje usnjene izdelke, zdaj še posebno potrebno, zato mu udarnišтво in obnova nista tuji besedi, nista mu pa tudi le besedi, temveč dejanje.

Toda tovarno »Indus« omenjamo ob tej priliki v zvezi z edinstvenim primerom udarniškega dela: v jermenarskem oddelku dela 5 ljubljanskih samostojnih mojstrov torbarjev in dva vajenca — brezplačno. Delajo, da bi naša industrijska podjetja prešla čim prej industrijske jermene in transmišije, potrebščine, ki so neobhodno potrebne čim prej za redno obratovanje naših tovarn. Mojstri so se povsem prostovoljno obvezali, da bodo delali 14 dni brezplačno. Čeprav doslej niso bili zaposleni pri takšnem delu, ki je v splošnem napornejše od torbarskega, so se vendar takoj izkazali kot izredno dobre delovne moči. Na zamisel, da bi pomagali v tovarni, kjer primanjkuje strokovno usposobljenih delavcev, so prišli na nekem svojem sestanku, ko jim je neki tovariš, ki pozna razmere, navedel nekaj težav pri obnovitvenem delu. Mojstri so se sami od sebe takoj odločili, da pojdejo delat brezplačno — povsem iz nesebičnih razlogov, zavedajoč se, da moramo zdaj vsi nuditi vse svoje sile ter sposobnosti za obnovo svobodne domovine. S tem so si zaslužili nedeljeno priznanje vse naše javnosti.

Tovarniška uprava bo njihov zaslužek poklonila za socialne namene.

brnila pobeg iz taborišča, a ne iz življenja — v smrt. Mnogi ljudje niso mogli gledati slike, ki je kazala trupla samomorilcev ob žici. Tako so umirali tam ljudje iz obupa dan za dnem. Videli smo strašne slike iz Buchenwalda, od vseh teh slikah se ti je zdelo, da strmisi nekam v drug svet, da vidiš podobe iz sanj. Resnica? Da, resnica, zajeta v fotografijah.

»Posljam te skozi kamin!«

Pravo in edino svetišče taborišča je bil — krematorij z visokim štirioglatim dimnikom, kaminom. SSovci so pogosto grozili jetnikom za vsako malenkost: »Ali hočeš, da te pošljem skozi kamin?« Krematorij ni zaslužil tega imena civiliziranih dežel, kajti bil je hkrati morilnica. Ko so bili SSovci najbolj žejni krvi, so metali žive žrtve v peč. Sicer je bila na levi strani poslopja moderna plinska kamera, na prvi pogled podobna skrbno urejeni kopalnici... Ob krematoriju so stale vislice, največkrat so pa SSovci »justificirali« jetnike s strekom v tilnik. Za krematorijem je bila velika pisarna. Med večanjem so SSovci nudili psom žive ljudi. Ob prihodu Američanov je ležal pred krematorijem kup človeških trupel — ni bilo koksa za sežiganje, a grmada mrličev je rasla od dne do dne zaradi epidemije pegastega legarja, grize in gladu. Ob koncu vojne so nakupili pri krematoriju 2000 trupel. Jetnike, ki so jih zaposlovali v krematoriju, so SSovci skrbno ločili od drugih tovarišev, da bi se kaj ne svedelo. Običaj je bil, da so posameznike puščali pri takem delu le nekaj mesecev, a ko se je nabralo preveč skrivnosti, so jih poslali — skozi kamin...

Transport — najstrašnejša beseda

Transport — to je bila razen kamina najstrašnejša beseda v taborišču. Nacistični krvniki so od časa do časa v obliki nekakšne uradne rekrutacije zbirali kandidate za tako imenovane invalidske transporte in za kazenske čete, ki so jih pošiljali na mučilna dela, kjer so jih skoraj brez izjeme pobili. Najstrašnejša namembna postaja transportov je bil Ošwecim v Šleziji, kjer so Nemci v nekaj letih pobili 4 milijone Rusov, Poljakov, Židov, Jugoslovancev in pripadnikov drugih narodov. Manj znan je bil Stuthoff v Vzhodni Prusiji, ki je dobavljal Gdanskuro surovine za milo — ljudji. Pred koncem vojne je Himmler izdal ukaz, da ne sme noben politični interniranec priti živ zaveznikom v roke. Zato so dne 28. aprila odgnali iz Dachaua 15.000 jetnikov proti Tirolski. Vsakogar, ki je med potjo omagal, so SSovci brez usmiljenja ustrelili na samem, v seliščih pa so mu dali smrtno injekcijo. Preden so prišli Američani, je bilo izmed 15.000 jetnikov pobitih že 11.000.

Poslušalci so bili pretreseni do dna. Slišali smo, kako so nekateri tiho inteli, zopet drugi so vzdikali ob pogledih na slike, ne da bi mogli najti besedo za nedopovedljivo strahoto. Videli smo takšne slike, da se mi upira pisati o njih. Naj ponovim samo zaključne besede predavatelja: »Kupi mrtvih izpred krematorija, vagoni mrtvih hodijo z nami, steklene oči, režeči se zobje, okostnjaki, ki se bleste izpod tanke kože, nas opominjajo, naj si jih vtisnemo v spomin... Ne vemo, kje so žene, pravijo, ni jih bilo, da bi nam otrele smrtni znoj, naši otroci jočejo daleč od tod — samo vi ste, da nas vidite, ne smete nas pozabiti. Pojdite in povejte vsemu svetu, kaj so nam storili! — In mi bomo izpolnili njihovo naročilo. Rotivno vas, ki vam je narod zupalet tehnilno pravice, v imenu naših mrtvih, ne hodite skopi v strogosti, dajte pravici, kar je njenega!«

Mrtvi in živi pričajo

In ves svet bi jih moral slišati, da bi primerno obdelil hudodelstva nacizma in fašizma — Tako pričajo dahavski interniranci in terjajo v imenu mrtvih tovarišev: Dajte pravici, kar je nje nega!

Prvič so spregovorili javno naši bivši interniranci, ki jim moramo priznati pravico, da obsodijo prvi, ne le pred našo javnostjo, temveč pred vsem svetom hudodelstva nacizma in fašizma; da terjajo pravico, da se maščevanja za mrtve tovariše, ki so jim izročili zadnje pozdrave; da nas pozivajo pred lahkovernostjo, kajti zverji v ovčji koži se skrivajo med nami, človeško dostojanstvo še ni primerno oprano, vsečloveška svoboda še ni dovolj trdno zajamčena. Bodimo budni — zver se je potuhnila! Čujmo, kaj sta nam povedala o nemških taboriščih bivša interniranca, ki sta prišla iz dahavskega pekla, tov. Jože Zupančič in Ludvik Mrzel v nedeljo na predavanju v veliki Unionski dvorani v Ljubljani!

Dvorana se je tiho napolnila. Prišli so mnogi, ki jih niste srečali dolge mesece na naših ulicah — svoboda so pričakali v taboriščih. Prišle so matere, žene, hčere... Mnogi še vedno čakajo vrnitve sinov, hčer, mož, očetov. Ali bodo pričakali? Neka mamica je po predavanju prihitela k tovarišu, ki je prišel iz Dachaua ter zaklicala: »Kje so pa naši interniranci? Kdaj se bodo vrnili?« V dvorani je vladala tako slovesna tišina pred začetkom predavanja, kakor da smo čutili: med nami so tu nevidni, tisti, ki jim naj prireditelj velja v počastitev — njihov duh je med nami. Vse prestano trpljenje nam je še približilo in lega na srca. Marsikdo je pa tudi doživel zadnje brezno groze, da je v njem za vedno ugasnila veselost. In ko smo gledali tiste tako fantastično strašne slike iz taboriščnih peklov Nemčije, »prisilne delavnice Evrope«, kakor jo je krstil tov. Mrzel, ko smo dojemali resnično podobo nemškega taborišča in nacističnega zverstva, se je zbudil strašen dvom v človeka. Če je človek takšna zver, ali smemo verovati vanj? Toda ne le dvom! Kako bi ne verovali vanj — ko je pa zmagal prav človek nad zverjo, ko je vendar imel iz taborišča nezlomljenega duha, prekaljen v najbolj žgoči ljubezni do svobode, pravičnosti in prerogovnega človeštva!

Pozdrav domovini

Tov. Jože Zupančič je posvetil prvo besedo tovarišem, ki so dali življenja za na-

šo svobodo v boju na domačih tleh, v naših gozdovih, na dolenjskih gričih in gorenjskih ter koroških planinah, ob modrem Jadranu in štajerskih gorah, a tudi tistim, ki jih je videl umirati v taborišču. V enominutni tišini so se vse naše misli ustavile pri njih. Potem smo prisluhnili, kako bivši politični interniranci pozdravljajo svobodno domovino. Tov. Zupančič je predčital pozdrav. »Zal smo morali kosti in pepel mnogih naših tovarišev pustiti v zasvoženi nemški zemlji«, je rečeno v poslanici internirancev, »in goste so še vrste tistih tovarišev, ki morajo pod pritiskom razmer krvavečih src čakati po različnih taboriščih Nemčije, kdaj jim bo končno odprta pot domov.«

V obsodbo barbarskega nacizma

»Ko pozdravljamo iz prekletočajnih src našo narodno vlado in ljubljeno domovino v njeni tako drago plačani svobodi, se nam zdi potrebno povzdigniti pred vsem kulturnim svetom svoj glas v obsodbo barbarskega nacizma, ki je po koncentracijskih taboriščih zverinsko pobil ali pomoril s strupenimi plini, z gladovanjem in mučenjem milijone ljudi samo zato, ker niso hoteli postati izdajalci svoje domovine in stopiti v službo reakcije. — Še poznim rodovom bodo prikazovali grozodejstva teh tolp filmi in fotografski posnetki, debele knjige bodo govorile o njih, v protokolih preiskovalnih komisij bodo opisana in v ustnem izročilu bodo preživela cela stoletja. Mi, bivši politični interniranci, smo pa žive priče neskončne verige strahotnih zločinov, zato mora biti naš glas najglasnejša obtožba in obsodba nacističnih krvolokov in njihovih pomagačev.« — Zaključek poslanice se glasi: »Z žigom srborcev v osvobodilni borbi v nemška taborišča poslani bivši politični interniranci svedčano izjavljamo, da bomo z vsemi močmi zvesto in vneto podpirali našo narodno vlado in njene organe pri njihovem delu za srečnejšo bodočnost slovenskega in jugoslovanskega narodov!«

Fašistično zver pobijmo do kraja!

V uvodu svojega predavanja pod naslovom »Dachau in Buchenwald« je tovariš L. Mrzel dejal: »Sredi borbe smo še, po Evropi se v ovčji koži skrivajo še zadnji ostanki fašistične in nacistične reakcije...«

Bivši interniranci, ki smo bili žrtve naše domače reakcije, se vračamo zdaj, kar nas je še preživelo, in vam vsem, ki ste v domovini pomagali izvajati našo svobodo, polagamo še eno orodje v roke, da fašistično zver pobijemo do kraja: to orodje so strahote, ki so jih fašisti in nacisti s sodelovanjem in na pobudo naših domačih izdajalcev počeli nad vsemi našimi svobodoljubnimi ljudmi; to orodje je trpljenje, ki so z njim tisoči in tisoči naših tovarišev pomagali odkupiti svobodo... Kriknimo, da bo naš krik odmeval do zadnjega kotička sveta!«

12 let dahavskega taborišča

Predavatelj nam je z živo besedo pisatelj iz človeka, ki ima posluh za najtišji izraz človeškega čustva, opisal dahavsko taborišče v resnici pretresljivo. Našel je besede tudi za tiste najtemnejše barve, kjer se beseda ustavi in izraz odpove. Dahavsko taborišče, ječa najboljših sinov narodov, zaslužnih pod nacističnim škornjem — najstrašnejša ječa in morišče 12 let! Koliko najboljših ljudi je umrlo tam za proketo bodočo žico, ki jo je napajal električni tok... Ob cesti med železniško postajo in taboriščem pa so stale moderne staroravnske palače kot kuile — v njih so stanovali najzanesljivejši SSovci... Njihove žene so si včasih zaželele senčnika iz ustrojene človeške kože in njihovim otrokom na ljubo kot igro, so včasih pobili človeka... Taborišče, ki je nudilo »strehoe« hkrati nad 30.000 jetnikom. Obdajala so ga številna obratna poslopja, kamor so hodile delat delavske enote, pa vojašnice itd. Ob prvem koraku v ta kraj je človeku zavel naproti dli smrti. Nad vhodom je pretil napisi: Tu bomo zlomili tvojo voljo! Rokav reke Amper je tekel vzdolž taborišča in čez je držal most — smrti: kdor ga je prestopil, je postal številka, pripravljen na najhujše. Leyo od mostu je držala cesta h krematoriju...

Najpreprostejša kazen — smrt

Smrt je bila najpreprostejša kazen na sleherni prestopki; bila pa je tudi kazen zgoraj za to, če se je jetnik sgrudil onemogel — bil je obdožen sabotaže... Predavatelj nam je prikazal podobo taborišča barak, »bolnice«, krematorija, taborišča, obdanega z bodočo električno žico, ki je

PO JUGOSLAVIJI

Bolgarski gospodarstveniki se zavzemajo za zvezo Bolgarije in Jugoslavije. Poslali so pozdravno brzojavko maršalu Titu in v nji izrazili upanje, da bo prišlo do najtesnejše zveze med obema državama ter da bo tako ustvarjena močna gospodarska celota na Balkanu.

Mladina je priredila počastitev pri Sv. Urhu pokopanih žrtv, in sicer v dneh kongresa Zveze slovenske mladine v Ljubljani. Množica delavstva in kmečkega prebivalstva na čelu z mladinci, ki so nosili vence, je šla k Sv. Urhu v velikem sprevodu. Ob grobu žrtv ob pokopališču se je sprevod ustavil in mladina je zapela žalostinko, na kar je množica počastila žrtve z enominutnim molkom.

Razvoj novega Rdečega križa Slovenije. RKS je bil ustanovljen z ustanovno listino Rdečega križa Slovenije 18. junija lani. Po poročilu z dne 24. februarja letos je štel RKS že 419 krajevskih organizacij s 24.773 člani, članarina je znašala 263.143 lir, prostovoljni prispevki pa 190.124 lir.

Sasa Santel je umrl. Bil je eden redkih vsestranskih umetnikov: slikar, skladatelj in violinist, razen tega ga pa tudi pristejamo med izvrstne vzgojitelje. Uveljavil se je tudi kot dober organizator v organizaciji slovenskih umetnikov.

V Zagrebu so slovesno odprli medicinsko fakulteto. Doslej je bilo vpisanih 700 dijakov.

Zagrebska mladina pomaga pri četvi v Slavoniji. Sklenila je prostovoljno, da pojde na delo in pomaga z navdušenjem pri poljskih delih.

Nad 100.000 knjig je zgorelo med vojno v beograjski narodni knjižnici. Srbsko prosvetno ministrstvo je ugotovilo, da znaša škoda na kulturnih spomenikih v Srbiji nad 8 milijard din, sicer je pa nepopravljiva, če pomislimo, da ni mogoče več nadomestiti zgodovinskih dragocenosti. Tako je v knjižnici zgorelo tudi 1.394 za znanost izredno dragoceni rokopisov.

Spomenik so odkrili padlim junakom Rdeče vojske na Mirju blizu Beograda. Spomenik je postavljen v počastitev vojakom Rdeče vojske, padlim za osvoboditev Beograda. Odkritje spomenika je bilo zelo slovesno in udeležilo se ga je tudi zastopstvo Rdeče vojske.

Obnavljanje proge Sarajevo—Brod. Bosna je med vojno najbolj trpela v naših državah, zato so obnovitvena dela zvezana še s posebnimi težavami. Predvsem so napeli vse sile za obnovitev prometa. Velikega pomena za vso državo je železnica Sarajevo—Brod, ker je prometna žila, ki veže Bosno, Srbijo in Vojvodino. Pri obnovi železnice je delavstvo zaposleno podnevi in ponoči in promet bo vsaj delno obnovljen že v prvi polovici tega meseca.

118.179 delovnih ur je napravila ljubljanska mladina o priliki 11. mladinskega kongresa v korist obnovitvenega dela. Za naše povratnike iz taborišč itd. Navdušeni mladi delavci so nabirali surovine, železo, papir, čunje itd. za industrijsko predelavo, pomagali so pri čiščenju razvalin, prirejali so nabiralne akcije, zasipali jarke na bloku, a pri vsem tem delu so se udeleževali tudi na prosvetnem področju. Prirejenih je bila cela vrsta mitingov in ustanovljeni so bili številni stenski časopisi.

Zavod za zbiranje zdravilnih rastlin in izdelovanje zdravil bo ustanovljen na Hrvaškem kakor je sklenilo ministrstvo za narodno zdravje te federativne enice.

Popolnoma slovenske vasi so v Porabju. V desetih vaseh živijo sami Slovenci, n. pr. v Slovenski vasi, Sokolovcih, v Gorinju in Dolnjem Seniku, Ritzkarovcih, Stefanovcih in Otkovcih. Porabsko slovensko ozemlje, ki je bilo prej vključeno v Madžarsko, je osvobodila Rdeča vojska. Ljudstvo vztrajno manifestira za priključitev Porabja k Jugoslaviji.

V koprski ladjedelnici je v delu 560-tonska ladja, ki bo prihodnji mesec že izročena obalnemu prometu.

58 ljudskih šol je odprtil v soboškem okraju (v Prekmurju). V soboti je tudi prirejen trimesečni učiteljski tečaj, ki ga obiskuje 51 pripravnikov in pripravnic z nižjo srednješolsko izobrazbo.

Vipavska železnica bo kmalu obnovljena. Promet na nji, med Trstom in Ajdovščino in Gorico je bil ustavljen jeseni 1943. Kmalu po osvoboditvi so se lotili obnavljanja proge, ki bo med Gorico in Ajdovščino kmalu popravljena.

S traktorji obdelujejo zemljo na Posavju. V Brezicah imajo popravilnico traktorjev in doslej je že 10 vasi obdelalo zemljo s traktorji. Zemlja bi ostala sicer neobdelana, ker primanjkuje vprežne živine. Do jeseni bo obdelana vsa zemlja, ki je je okupator pustil neobdelano nad polovico.

Za obnovo Like je najnujnejše, da popravijo lisko železnico. V Liki je iztrebljena skoraj vsa vprežna živina in primanjkuje tudi drugih prometnih sredstev. Doslej delo na železnici ni moglo naglo napredovati, ker je bilo prebivalstvo zaposleno pri poljskih delih. Primanjkuje jim zlasti železniških pragov, ki bi jih potrebovali okrog 100.000. V ta namen so podrli na Velebitu že 4.300 dreves.

Ustanovitev glavne uprave rečne plovbe namestu dosedanjega ravnateljskega rečne plovbe. Rečna plovba je za Jugoslavijo velikega pomena, zlasti v dobi obnove železniškega prometa. Še večji pomen bo imela poslej, ko bo tesneje povezana z morsko plovbo in železniškim prometom.

18 mostov je bilo porušeni v gornji Savinjski dolini med zasledbo. Doslej jih je bilo zasilno popravljenih 17. Vojna škoda v sami gornji Savinjski dolini je ocenjena na milijardo 300 milijonov din.

Številne hruške in italijanske šole so bile v zadnjem času odprte v Istri, in sicer 56 hrvaških ljudskih, 50 italijanskih ljudskih in 20 italijanskih srednjih.

V Maledonijo se vračajo naseljenici (kolonisti), ki jih je okupator pregnal. Med njimi so tudi številni Slovenci. Tudi njih čakajo težave naloge obnove.

4000 vagonov sladkorne pese letošnjega pridelka bo predelala sladkorna tovarna v Čukarici, kakor cenijo.

Prvi serološki zavod v Sloveniji je začel delovati. Njegova ustanovitev je posebno pomembna za obnovo in pospeševanje naše živinoreje.

Nad 5 milijard din škode je napravil sovražnik na prosvetnih ustanovah na Hrvaškem, kakor je bilo nedavno ocenjeno.

Tako delajo v Sovjetski zvezi

Vrtnar, ki je premagal naravo

Ob desetletnici smrti slavnega ruskega znanstvenika, ki je utrl sadnemu drevju pot na mrzli sever

Pred desetimi leti — 7. junija 1935 — je umrl znanstvenik svetovnega slovesa Ivan Vladimirovič Mičurin. Kaj pomeni njegovo delo za vse človeštvo, sprevidimo iz razprave prof. P. Jakovljeva, Mičurinega učenca, objavljene v »Izvestjaha«. Iz razprave posnemamo naslednje podatke.

Življenjska pot Ivana Mičurina je lep primer, kako se nadarjeni samouk dvigne od preproste delavca na višino slavnega znanstvenika. Mičurin je bil v začetku navadni vrtnar. Šele pod sovjetsko oblastjo so bili ustvarjeni pogoji za velikopotezno delo na podlagi Mičurinovih dognanj; znanstveniku nudijo v Sovjetski zvezi vsa sredstva ne le za raziskovanje, temveč tudi poizkusno delo v največjem obsegu. Tako je lahko zaslovel po svetu kraj Mičurinega udejstvovanja — Mičurinsk. Mičurina je zelo cenil sam Lenin, pa tudi Stalin se je osebno zanimal za njegovo delovanje.

Mičurineve znanstvene zasluge so neprecenljive. Za več sto kilometrov je prestavil na sever meje rastlin južnega podnebja, na pr. marelice, trte, črešnje, ringloja, hruška... Pred Mičurinom niso smeli niti sanjati o tem, da bi gojili na prostem te vrste sadno drevje v srednjem pasu Rusije, medtem ko je zdaj to drevje udomačeno ne le v srednjem pasu, temveč tudi v mrzlih sibirskih krajih. Iz Mičurinovih rok je izšlo nešteto novih vrst sadnega drevja, vrst, ki so ustrezale določenim, surovim podnebnim razmeram. Da je vzgojil nove vrste, je uporabljal rastline vsega sveta — Indije, Kitajske, Turkmenije, Kanade, Amerike, Sibirije, Francije, Turčije, Belgije... S pomočjo križanja trt — francoskih, ameriških in ruskih je ustvaril nove, zelo dobre vrste, zdaj že sloviti trte. Prav tako je s pomočjo križanja vzgojil izvrstne vrste hrušk, višen in sliv. Po vsem svetu slovijo Mičurineve vrste jablan, ki so zelo rodovitne in naglo dozorejo ter uspevajo pod hladnim podnebjem.

V dolgih letih svojega znanstvenega poizkusnega dela je Mičurin ustvaril ogromno različnih novih vrst rastlin. Tako se je n. pr. razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se razširilo nad 50 vrst njegovih jagod na kolhozih in sovjozih. Ni si pa pridobil zasluge za državo le s tem; glavna njegova zasluga je, da je položil trdne temelje agrobiologije in tako ustvaril močno orožje strokovnjakov, znanstvenikov in kolhozov pri reševanju problema, da bi se raz